

Universitetet
i Stavanger

HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
MASTEROPPGAVE

STUDIEPROGRAM:
Master i regnskap og revisjon

TITTEL: IFRS 9 i et konseptuelt lys

ENGELSK TITTEL: IFRS 9 in a conceptual light

FORFATTER(E)

VEILEDER:

Kandidatnummer:

Navn:

Lars Atle Kjøde

238398

Kristine Arntzen

.....

.....

Sammendrag

Temaet regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter er et veldig dagsaktuelt tema.

1. januar 2018 trer den nye standarden IFRS 9 – *finansielle instrumenter* inn, og erstatter dagens standard IAS 39 – *finansielle instrumenter: innregning og måling*. Finansielle instrumenter er kanskje en av de temaene som har ført til mest diskusjon blant standardsettere, regnskapsbrukere og regnskapsprodusenter. Dette vises blant annet gjennom at IASB har brukt 15 år fra det første forlaget til ny standard ble publisert til den endelige standarden var klar.

Denne masteroppgaven vil se på hvordan den nye standarden møter kritikken som har vært tilknyttet rapportering etter IAS 39. I tillegg vil det bli diskutert om IFRS 9 oppfyller kravene som er i henholdt til det konseptuelle rammeverk til IASB.

En av de regnskapsprodusentene som vil bli hardt rammet av overgangen til IFRS 9 er bankene. Undersøkelser viser at over halvparten av bankene forventer at nedskrivningene vil øke som følge av en nye standarden. Sett i sammenheng med de økende kravene til kapitaldekning fra Basel-regelverket, vil dette skape utfordringer for banksektoren. IFRS 9 er delt inn i tre deler – klassifisering og måling, nedskrivninger og sikringsbokføring. Denne oppgaven vil fokusere på de to førstnevnte som har betydning for bankenes tapsavsetninger.

Forord

Denne masteroppgaven er utarbeidet i forbindelse med min masterutdannelse ved Universitetet i Stavanger. Oppgaven er skrevet høsten 2017 og er en del av studieretningen master i regnskap og revisjon.

Bank og investering er en sektor som alltid har interessert meg, og gjennom min jobb i revisjon har jeg fulgt diskusjonen som har vært tilknyttet finansielle instrumenter og regnskapsmessig behandling av disse. Jeg ønsket derfor å få en bedre forståelse for hvordan den nye standarden ville slå ut på regnskapene til bankene, og om den nye standarden kommer til å møte krikken som har vært tilknyttet dagens standard.

Jeg ønsker å takke min veileder, Lars Atle Kjøde, for gode innspill og veiledning underveis i prosessen.

Stavanger, desember 2017

Kristine Arntzen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord	3
Innholdsfortegnelse	4
Figur og tabelloversikt	6
Introduksjon	7
Problemstilling	8
1. Bakgrunn for IFRS	10
1.1 International Accounting Standards Board (IASB)	10
1.2 Harmonisering mellom IASB og FASB	11
2. Det konseptuelle rammeverket	13
2.1. Deskriptive og normative rammeverk	13
2.2. IASBs konseptuelle rammeverk	14
2.2.1 Det konseptuelle hierarkiet	14
2.2.2. Målsetninger	15
2.2.3. Kvalitetskrav	16
2.2.3. Definisjoner og regnskapsføring	20
3. Dagens regulering av finansielle instrumenter	24
3.1 IAS 32 Finansielle Instrumenter - presentasjon	24
3.2 IFRS 7 Finansielle instrumenter - opplysninger	25
3.3. IAS 39 Finansielle instrumenter - innregning og måling	26
3.3.1 Klassifisering etter IAS 39	27
3.3.2. Måling etter IAS 39	30
3.3.3. Nedskrivning etter IAS 39	34
4. Veien mot IFRS 9	39
4.1 Kritikk av IAS 39	39
5. IFRS 9	41
5.1 Klassifisering og måling etter IFRS 9	41
5.5.1 Vurdering 1 - Kontanstrømkriteriet	43

5.5.2. Vurdering 2 - Forretningsmodellkriteriet	43
5.2 Nedskrivning etter IFRS 9.....	45
5.2.1 Alternativ 1: Den forenklende metoden	46
5.2.2 Alternativ 2: Svekket kredittkvalitet på tidspunkt for anskaffelse	46
5.2.3 Alternativ 3: Hovedmodell.....	47
5.2.4 Beregning av kredittap	51
5.3 Noteopplysninger	51
6. IFRS 9 i et konseptuelt lys	53
6.1 Vurdering i forhold til målsettingen og kvalitetskravene.....	53
6.2 Definisjoner og regnskapsføring	57
6.3 Måling.....	57
7. Illustrasjon	60
Bank 123 AS	60
Illustrasjon av regnskapsmessig behandling av nedskrivninger etter IAS 39	61
Illustrasjon av regnskapsmessig behandling av nedskrivninger etter IFRS 9	62
Illustrasjon av regnskapsmessig behandling etter IASBs konseptuelle rammeverk.....	64
8. Konklusjon	66
9. Litteraturliste.....	67

Figur og tabelloversikt

Figur 1 Det konseptuelle hierarkiet.....	s 15
Figur 2 kvalitetskrav i det konseptuelle rammeverket.....	s 17
Figur 3 Nedskrivningsmodell for utlån etter IAS 39.....	s 38
Figur 4 Kategorisering og måling etter IFRS 9	s 42
Figur 5 Overordnet bilde av den nye nedskrivningsmodellen etter IFRS 9.....	s 45
Figur 6 Gruppering etter IFRS 9.....	s 48
Figur 7 Prinsipiell oversikt over nedskrivninger i IFRS 9.....	s 50
Tabell 1 – Etterfølgende måling av finansielle instrumenter.....	s 31
Tabell 2 Nedskrivning basert på kategori.....	s 36
Tabell 3 Åpningsbalanse Bank 123 AS.....	s 60
Tabell 4 Måling ut fra aktuelle standarder.....	s 61
Tabell 5. Bank 123 AS resultatregnskap etter IAS 39.....	s 62
Tabell 6 Bank 123 AS resultatregnskap etter IFRS 9.....	s 63
Tabell 7. Bank 123 AS resultatregnskap etter IASBs konseptuelle rammeverk.....	s 65

Introduksjon

I denne oppgavens introduksjonskapittel vil jeg først presentere motivasjon og bakgrunn for temaet i oppgaven. Deretter vil problemstilling bli diskutert, og avgrensninger som er gjort vil deretter bli presentert. Til slutt vil jeg redegjøre for hvordan oppgaven er bygd opp.

Regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter er et «hett» tema om dagen. Fra 1. januar 2018 vil den gjeldende standarden IAS 39 – *finansielle instrumenter: klassifisering og måling* bli byttet ut med den nye regnskapsstandarden IFRS 9 – *finansielle instrumenter*. Det er knyttet stor spenning til hvordan denne endringen vil slå ut på regnskapene, og da særlig tilknyttet banksektoren hvor det er lagt inn mye ressurser for å tilpasse seg de nye reglene.

Dagens standard har lenge vært gjenstand for kritikk. IASB har selv uttalt at standarden ved implementering bare var ment som en midlertidig løsning. Skepsisen og uenighetene som har vært tilknyttet standarden viser seg blant annet gjennom at det var den eneste standarden som ikke ble direkte godkjent av EU når IFRS skulle implementeres som felles regnskapsstandard for medlemslandene. Det har imidlertid vist seg å være vanskelig å komme frem til en ny standard, og det har tatt lang tid å utvikle nye regelsett for finansielle instrumenter. Diskusjonene og høringsutkastene har vært mange, og engasjementet blant regnskapsbrukerne har vært stort.

En undersøkelse utført av European Banking Authority viser at over 75% av bankene forventer at den nye standarden vil medføre økte nedskrivninger, og at svingningene i resultatene vil bli større (Pedersen, 2016). Disse forventningene blir også bekreftet av IASBs egen feltundersøkelse, hvor reglene til IFRS 9 ble testet på 15 selskap. Undersøkelsen viste at nesten samtlige selskap opplevde økning i tapsavsetningene (Deloitte, 2015). På bakgrunn av dette har jeg funnet det interessant å kartlegge hvilke endringer den nye standarden vil medføre, og hvilke konsekvenser dette vil få på regnskapene.

Avgrensning

Finansielle instrumenter er komplekse og inneholder mange aspekter. Dette vises også i den nye standarden som IASB har valgt å dele inn i tre deler; klassifisering og måling, nedskrivninger og sikringsbøkføring. Dersom man skulle diskutert hele standarden, ville oppgaven blitt omfattende og muligens vanskelig for leseren å følge.

Jeg har i denne oppgaven valgt å se på de nye reglene for nedskrivninger som er den andre delen i det nye regelverket. Da denne delen henger tett sammen med hvordan de finansielle eiendelene er klassifisert, vil jeg også redegjøre for den første delene av IFRS 9 som omhandler klassifisering og målingsattributter.

Som jeg var inne på i avsnittet over, har bankene store forventinger til hvordan den nye regnskapsstandard vil påvirke deres tapsavsetninger. Jeg vil derfor fokusere på nedskrivninger i banksektoren, og på hvordan IFRS 9 vil påvirke bankenes regnskap i denne sammenheng.

Problemstilling

Det har tidligere vært rettet en del kritikk mot dagens standard, som av mange har blitt ansett for å være for kompleks. Tidligere styreformann i IASB, Sir David Tweedie, har blant annet uttalt at dersom man forstår IAS 39 har man ikke lest den godt nok. Standarden har videre blitt kritisert for å ta for små og for sene tapsavsetninger (Madsen, 2015a).

Basert på kritikken som har vært, er det knyttet store forventinger til hvordan den nye standarden vil håndtere problematikken tilknyttet nedskrivninger. Som omtalt tidligere er den nye standarden del i tre deler; klassifisering og måling, nedskrivninger og sikringsbøkføring. Reglene tilknyttet nedskrivninger var ferdigstilt i juni 2014, som den siste delen av standarden. Bankene har derfor hatt noen år på å jobbe med sine modeller for å møte de nye reglene som har seneste implementering 1. januar 2018.

Fordi det ikke er noen banker som har avlagt regnskap etter de nye reglene, er det vanskelig å si eksakt hvilke konsekvenser de nye reglene vil få. Dette får vi først svar på etter at

kvartalsrapportene for første kvartal 2018 er klare. Det som imidlertid er klart er utformingen av reglene. Det er derfor interessant å se på hvordan de nye reglene er utformet, og hvordan de møter kritikken som har vært mot dagens standard. For å belyse dette temaet har jeg valgt følgende problemstilling:

Gir reglene i IFRS 9 en bedre måling og presentasjon av nedskrivninger enn det IAS 39 gjorde, og hvordan er den nye standarden sett i lys av det konseptuelle rammeverket til IASB?

Oppgavens oppbygging

Oppgaven er bygd opp gjennom 9 kapitler. I det første kapitlet vil jeg kort beskrive det standardsettende organet IASB som utarbeider IFRS-standardene. Jeg vil i påfølgende kapitler også gjøre rede for det konseptuelle rammeverket som IASB utformer sine standarder etter.

I dag reguleres finansielle instrumenter gjennom IAS 32, IAS 39 og IFRS 7. I kapittel 3 vil disse tre standardene bli beskrevet, før det i kapittel 4 vil bli redegjort for noe av kritikken som disse standardene har fått.

I kapittel 5 gjennomgås hvordan finansielle instrumenter blir klassifisert og målt under den nye standarden IFRS 9, og til slutt hvordan nedskrivninger vil bli beregnet etter den nye standarden.

Videre vil jeg i kapittel 6 gå inn på hvordan den nye standarden møter kritikken til IAS 39, og hvordan IFRS 9 samsvarer med retningslinjene til det konseptuelle rammeverket. Forskjellene mellom IAS 39, IFRS 9 og det konseptuelle rammeverket blir til slutt illustrert gjennom et eksempel med en fiktiv bank i kapittel 7.

1. Bakgrunn for IFRS

IFRS er et internasjonalt regnskapsspråk som benyttes i forbindelse med utarbeidelse av finansregnskap. Norge har et eget regnskapsspråk, norsk regnskapsstandard, som benyttes av norske selskap. Gjennom regnskapsloven er det imidlertid fastsatt at alle norske selskap som er på børs skal rapportere etter IFRS. Videre er det gitt åpning for at norske selskap som ønsker å utarbeide regnskap etter IFRS har mulighet til det.

De internasjonale regnskapsstandardene, IFRS, utarbeides av International Accounting Standards Board (IASB). I det første kapittelet vil jeg kort gå inn på hva det standardsettende organet IASB er, hvordan det ble etablert og hvordan det fikk den sentrale stillingen innen regnskapslovgivning som det i dag har. Videre vil jeg gå inn på det konseptuelle rammeverket som IASB utarbeider sine standarder etter.

1.1 International Accounting Standards Board (IASB)

De nasjonale revisjonsorganisasjonene i USA, Storbritannia, Australia, Japan, Tyskland og Frankrike gikk i 1973 sammen om å stifte International Accounting Standards Committee (IASC) (Kvifte & Tofteland, 2008a). Formålet med stiftelsen var å skape et uavhengig internasjonalt standardsettende organ som kunne utarbeide et globalt regnskapsspråk for anvendelse på tvers av landegrenser og kapitalmarkeder.

Bakgrunnen for initiativet var at man så at næringslivet ble mer og mer internasjonalt (Wik & Melle, 2001). Stadig flere selskap etablerte seg på tvers av landegrenser og det var en økning i multinasjonale selskaper. I denne forbindelse så man at det var uheldig med ulik regnskapsrapportering i landene, da dette gjorde det vanskelig å sammenligne selskapene. Kostnaden med å omarbeide regnskapene var høy og ofte vanskelig siden informasjonen i regnskapet var begrenset til dette formålet. Standardene som ble utviklet fikk navnet International Accounting Standards (IAS).

Det viste seg imidlertid å være vanskelig å enes om ett standardsett med regnskapsregler, og de første femten-tjue årene hadde IASC lite gjennomslagskraft (Kvifte & Tofteland, 2008a). De nasjonale regnskapsreguleringene fortsatte sitt arbeid nærmest upåvirket av IASC og IASene.

Noe av årsaken til dette var at de nasjonale regnskapsspråkene til landene som hadde vært med å stifte organisasjonen hadde en stor spredning. Den begrensede muligheten til å fristille seg helt fra sine nasjonale regler gjorde derfor at standardene måtte ha et betydelig antall valgmuligheter.

Etter hvert gikk IASC i gang med å begrense antall valgmuligheter. Gjennom en omstrukturering i 2000 ble IASC endret til International Accounting Standards Board (IASB), og de nye regnskapsstandardene som ble utviklet fikk navnet International Financial Reporting Standards (IFRS). Styret reviderte og videreførte imidlertid en rekke av IASene. Ved revisjonen av IASene ble det besluttet at standardene skulle bære samme navn, med mindre revisjonen var så betydelig at standarden fremsto som ny (EY, 2011).

Den 7. juni 2002 vedtok EU kommisjonen at alle børsnoterte selskaper i EU skulle avlegge sine konsernregnskap etter IFRS (Europakommisjonen, 2002). Vedtaket hadde virkning fra 1. januar 2005. Som følge av EØS-avtalen fikk vedtaket også innvirkning på norske selskap. Regelen er tatt inn i norsk lovgivning, og det fremkommer av regnskapsloven §3-9 at børsnoterte selskap har en plikt til å utarbeide sine regnskap etter internasjonale standarder. For andre selskap er det en generell adgang til å bruke standardene, noe som tilsier at alle selskap i Norge kan velge å følge IFRS-reglene.

1.2 Harmonisering mellom IASB og FASB

IASB har som mål å harmonisere globale regnskapsspråk. En forutsetning for at denne målsetningen skal lykkes, er at stormaktene er med på utviklingen og implementeringen av de felles regnskapsstandardene. Australia, Canada og Sør-Korea er noen nasjoner som allerede har vedtatt IFRS som sitt regnskapsspråk (EY, 2011). Mange mener imidlertid at man ikke har oppnådd global harmonisering før USA, hvor de største kapitalmarkedene ligger, er med på laget.

Etter at USA var med på å stifte IASC har det vært lunket interesse fra de amerikanske standardsetterne på å bytte ut US GAAP med IFRS. Samme år som IASC ble stiftet etablerte The Securities and Exchange Commission (SEC) en egen organisasjon for standardsetting i USA -

Financial Accounting Standards Board (FASB). FASB erstattet den daværende standardsetteren Accounting Principles Board (APB).

I 2002 inngikk FASB og IASB en konvergeringsavtale som senere har fått navnet «The Norwalk Agreement». I denne avtalen forpliktet partene seg til utvikle kompatible regnskapsstandarder som kan benyttes på tvers av langegrensene. Dette har imidlertid vist seg å være vanskelig, noe som blant annet viser seg i utviklingen av IFRS 9. Opprinnelig var utviklingen av den nye standarden et samarbeidsprosjekt mellom IASB og FASB, hvor målet var å harmonisere den regnskapsmessige behandlingen av finansielle instrumenter. Underveis i prosjektet møtte de imidlertid på problemstillinger som gjorde at de to standardsetterne skilte lag. De ulike synene var blant annet tilknyttet 12-månedersperspektivet og måling av finansielle eiendeler med svekket kredittkvalitet, som jeg skal komme nærmere inn på senere i oppgaven (EY, 2014a).

2. Det konseptuelle rammeverket

Formålet med dette kapitlet er å gi leseren en overordnet presentasjon av IASBs konseptuelle rammeverk. Ulike regnskapsmessige problemstillinger vil ofte i praksis ha flere mulige løsninger. IASB har derfor utviklet et rammeverk som danner felles retningslinjer for standardsettingen. Rammeverket benyttes aktivt når styret i IASB skal utvikle nye standarder og regelsett, og en forståelse av rammeverket vil derfor være av viktighet når man vurderer regnskapsreglene etter IFRS. I redegjørelsen vil jeg ikke gå utdypende inn på alle forhold i rammeverket, men fokusere på de aspektene som vil danne grunnlaget for oppgavens senere diskusjon.

IASB gir ikke selv en klar definisjon av hva et rammeverket er, men Kvifte og Johansen beskriver i boken “Konseptuelle rammeverk for regnskap” et konseptuelt rammeverk som

“en normativ regnskapsteori som avgrensner mulighetsområder for akseptable løsninger på praktiske regnskapsspørsmål” eller “plattform for løsning av praktiske regnskapsspørsmål”

(Kvifte & Johansen, 2008a, s 10).

Rammeverket har med andre ord et mål om å veilede i problemløsninger, både når det gjelder hvordan et problem skal angripes og også fungere som et teoretisk kart i selve problemløsningen. Veiledningen skal gjelde for standardsettene når de utformer nye standarder, og gi veiledning til regnskapsprodusentene når de kommer ovenfor nye problemstillinger som ikke er regulert i lovverket (Kvifte & Johnsen, 2008a).

2.1. Deskriptive og normative rammeverk

De konseptuelle rammeverkene skilles gjerne mellom hovedtypene deskriptive og normative rammeverk. I de deskriptive rammeverkene er tanken at man baserer seg på empiriske observasjoner og utarbeider lover og regler ut fra disse observasjonene. Metoden kalles en induktiv tilnærming, hvor modellene blir utarbeidet gjennom å beskrive, forklare og forutse fenomener i praksis. Videre benyttes disse modellene til å forklare kompliserte problemstillinger. Noe av kritikken som har vært tilknyttet deduktive rammeverk er at de ikke sier noe om hvordan

ting bør løses, men heller søker å beskrive hvordan forholdene fungerer i dag (Kvifte & Johnsen, 2008a).

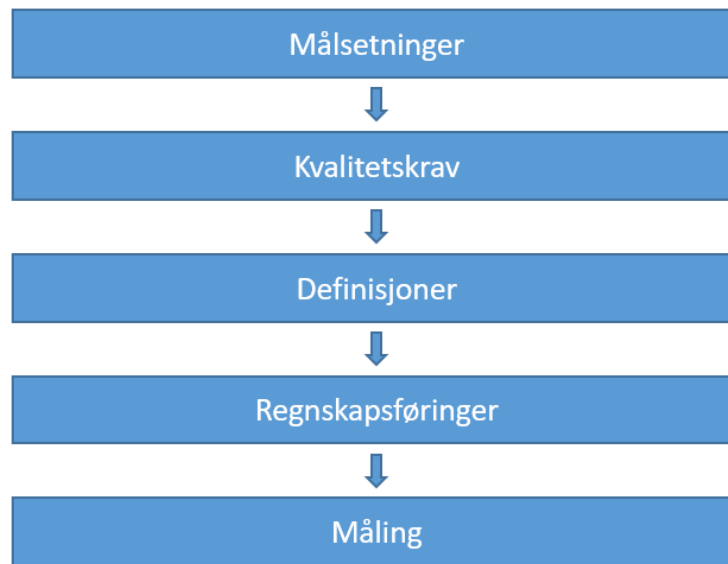
Et normativt rammeverk tar på den andre siden utgangspunkt i målsettinger om hvordan ting bør være, og utarbeider lover og regler ut fra disse målsetningene. Denne deduktive tilnærmingen innebærer at problemløsningen tar utgangspunkt i en ønsket situasjon eller målsetning, og utarbeider standardene deretter. I motsetning til deskriptive rammeverk bygger ikke normative rammeverk på erfaringer, og sier derfor lite om hvordan praksis er i dag. Normative rammeverk fikk en oppblomstring i 1966 med American Accounting Agencies publikasjon av *A Statement og Basic Accounting Theory* (Kvifte & Johnsen, 2008a). Både rammeverket til FASB og IASB er normative rammeverk.

2.2. IASBs konseptuelle rammeverk

IASB ga i 1989 ut “Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements”, senere kjent som Det Konseptuelle Rammeverket (Revisorforeningen, 2008). IASB ønsket med denne utgivelsen å lage et prinsipielt fundament for regnskapsstandardene, med en forventning om at rammeverket ville være nyttig i den internasjonale harmoniseringsprosessen. Intensjonen var at rammeverket ville fungere som en veileder når nye standarder skulle utarbeides, og derav øke sammenlignbarheten, samt motvirke enkeltpersoners særinteresse og politisk press på fremtidige standarder (Elling, 2012). En annen grunn til at man ønsket et prinsipielt rammeverk, var at det tidligere hadde vært lite rom for dyptgående og grundig forståelse av innholdet og sammenhengene i IASBs standarder. IASB ønsket gjennom dette rammeverket å etablere et enhetlig system av sammenhengende målsetninger og underliggende forutsetninger.

2.2.1 Det konseptuelle hierarkiet

Det konseptuelle rammeverket er utformet etter en hierarkisk struktur, vist i figur 1 under. Som beskrevet over bygger normative modeller på bestemte målsetninger. Dette vises gjennom det konseptuelle hierarkiet hvor grunnlaget for regnskapet er en målsetning om å gi beslutningsdyktig informasjon til regnskapsbrukeren. Deretter rettes det krav til kvaliteten, definisjoner, regnskapsføring og måling. De ulike trinnene vil bli gjennomgått i påfølgende kapittel.

Figur 1 Det konseptuelle hierarkiet (Kvifte & Johnsen, 2008a, s 41)

2.2.2. Målsetninger

Utgangspunktet for IASBs konseptuelle rammeverk er en overordnet målsetning (Kvifte, 2004)

“The objective of financial statements is to provide information about the financial position, performance and changes in financial position of an entity that is useful to a wide range of users in making economic decisions”
(IASB, 2007:38)

Som det fremkommer av sitatet over, er den overordnede målsetningen at regnskapet skal gi beslutningsdyktig finansiell informasjon til regnskapsbrukerne, slik at de kan ta økonomiske beslutninger. I dette ligger det to sentrale forhold som krever videre redegjørelse; regnskapsbrukere og beslutningsdyktig informasjon.

IASB trekker frem at det eksisterer en rekke brukergrupper, og at det er umulig å møte informasjonsbehovet til samtlige potensielle brukere av regnskapet. Rammeverket skiller derfor mellom en primær brukergruppe og en sekundær brukergruppe. I den primære brukergruppen finner vi nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer, mens ansatte,

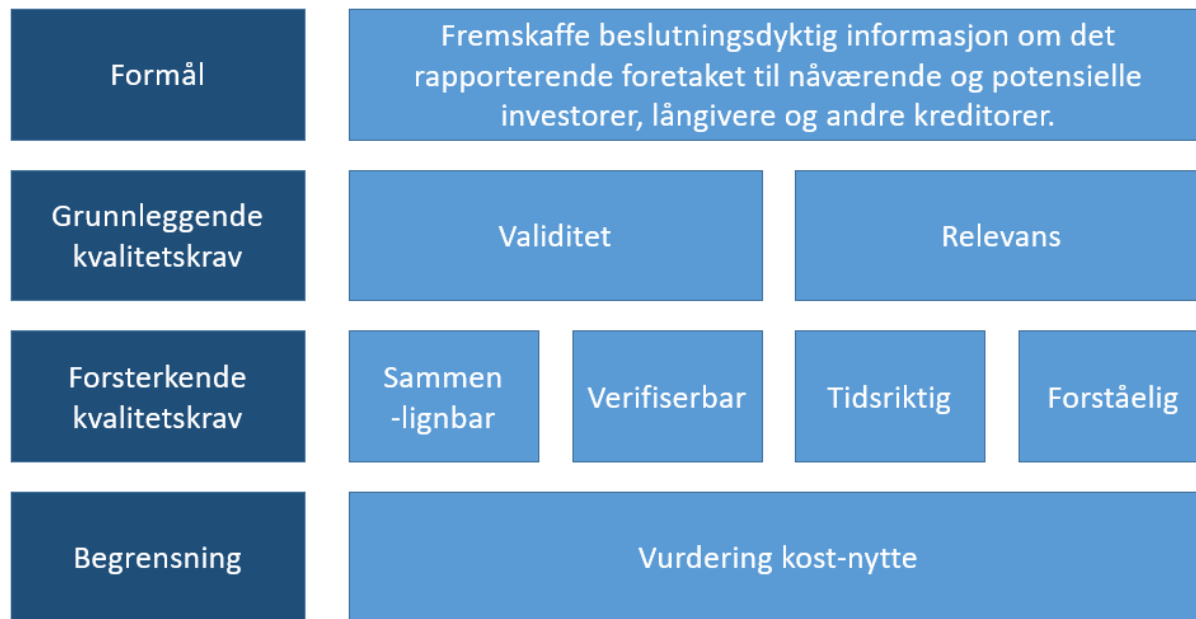
leverandører og lignende kommer i den sekundære gruppen. IASB presiserer imidlertid at informasjon som møter informasjonskravet til primærgruppen også indirekte er nok til å tilfredsstille de andre brukergruppene (IASB, 2007). Det er derfor lagt vekt på informasjonsbehovet til investorer, långivere og andre kreditorer i utarbeidelsen av IASBs regnskapsstandarder.

Beslutningsdyktig informasjon kan videre deles inn i to målsetningskategorier; beslutningsformål og kontrollformål. Kontrollformålet fokuserer på informasjon som er relevant for evaluering av ledelsens prestasjoner, sett fra eiernes perspektiv. Det vil med andre ord si formål hvor man evaluerer prestasjoner tilbake i tid. Beslutningsformålet, eller prediksjonsformålet som det også omtales, legger vekt på å rapportere finansiell informasjon som er relevant for brukernes økonomiske beslutninger for fremtiden. IASB synes å begrense dette formålet til å gjelde verdsetningsinformasjon, det vil si informasjon som vektlegger informasjonsbehovet til eksisterende og potensielle eier, og långivere har (Stenheim, Sundkvist, Opsahl, 2017).

IASB anser begge formålene som sentrale for regnskapet, og favoriserer ikke det ene formålet foran det andre. IASB har imidlertid uttalt at de anser kontrollformålet dekket gjennom beslutningsformålet (Kvifte & Johnsen, 2008a). Dette har imidlertid møtt kritikk fra flere hold, da flere mener at man ikke kan ivareta begge formålene i samme rammeverk (Ijiri, 1983). NRS hevder blant annet at beslutningsformålet ikke produserer regnskapsinformasjon som er i konflikt med kontrollformålet, men mye tyder på at man ved en slik tilnærming vil gå glipp av viktig informasjon som er sentral for beslutningstakerne (Kvifte & Johnsen, 2008a).

2.2.3. Kvalitetskrav

Regnskapsinformasjon må oppfylle visse kvalitetskrav for å anses beslutningsdyktig for brukere av årsregnskapet. IASB forutsetter at regnskapsinformasjon som oppfyller kvalitetskravene i rammeverket gir et rettviseende bilde av regnskapet.

Figur 2 kvalitetskrav i det konseptuelle rammeverket

2.2.3.1 Grunnleggende kvalitetskrav

Også når det kommer til kvalitet skiller IASB mellom ulik grad av viktighet. De grunnleggende kvalitetskravene er at informasjonen må være relevant og valid. Disse to kravene er ufravikelige og må derav ses på som et minimumskrav for regnskapsinformasjonen. I tilfeller hvor det er flere aktuelle løsninger på regnskapsmessige problemer, bør man vektlegge den løsningen som best oppfyller de grunnleggende kvalitetskravene (Kvifte & Johnsen, 2008a).

Relevans

For det første stilles det krav til at informasjonen i regnskapet må være relevant for brukeren. IASB beskriver at relevant informasjon er den informasjonen som gjør en forskjell for beslutningstakeren (IASB, 1989). Det vil med andre ord si at ny informasjon som ikke påvirker beslutningstakerens vurdering og beslutning, er irrelevant for den aktuelle beslutningen og skal således ikke tas med. Det er imidlertid viktig å ha i bakhodet at selv om informasjonen ikke påvirker en bestemt beslutningstaker, er det ikke dermed sagt at informasjonen er irrelevant for en annen beslutningstaker. Man må derfor hensynta de ulike brukernes informasjonsbehov. Videre må ikke beslutningstakeren benytte seg av informasjonen for at den skal være relevant,

og det skal ikke tas hensyn til om brukeren har kjennskap til informasjonen fra andre kilder (IASB, 1989).

IASB trekker også frem at for å være relevant må informasjonen være knyttet til et bestemt formål og utgjøre en forskjell. Informasjon som oppfyller disse to kravene innehar både en prediksjonsverdi og en tilbakemeldingsverdi. Prediksjonsverdien tilsier at regnskapsbrukerne kan bruke informasjonen i deres prosess med å beregne fremtidige kontantstrømmer. Tilbakemeldingsverdien gir informasjon tilknyttet tidligere vurderinger. De to verdiene er ofte overlappende, noe som IASB illustrerer med at man ved å se på inntektene for inneværende år kan estimere fremtidige inntekter (IASB 1989).

For at informasjonen skal være relevant må den i tillegg være vesentlig. Hva som er vesentlig avgjøres ved bruk av skjønn. Hvis informasjonen er uvesentlig eller ikke har betydning for helhetsbilde til regnskapet, vil den være mindre relevant eller ikke relevant i det hele tatt (Langli & Tellefsen, 2010).

Validitet

Validitet innebærer at informasjonen måler det den gir seg ut for å måle og at målemetoden er brukt på en riktig måte (IASB 1989). IASB trekker i sitt rammeverk frem tre underpunkter som er med på å underbygge validiteten; *fullstendig, nøytral og uten feil*. At regnskapsinformasjonen er fullstendig, tilsier at regnskapsprodusenten inkluderer all informasjon som er nødvendig for at regnskapsbrukeren skal kunne forstå den regnskapsmessige fremstillingen. Nøytral fremstilling indikerer at det ikke er noen skjevheter, og forutsetter at innholdet ikke er manipulert eller vektlagt ut fra produsentens egeninteresser. Det siste underpunktet viser til at det ikke foreligger feil eller mangler i beskrivelsen av regnskapsinformasjonen, eller under prosessen med å utarbeide regnskapet. IASB understøtter imidlertid at det er vanskelig å oppnå 100 % valid informasjon, og at dette er ment som et mål en kan strekke seg etter.

Som jeg skal komme nærmere inn på i senere drøftelse er validitetskravet ofte diskutert i sammenheng med virkelig verdi-beregninger. Så lenge man ikke kan observere markedspriser i et velfungerende marked er det mange som hevder at regnskap basert på virkelig verdi vil være

lite valide (Langli & Tellefsen, 2010). Ofte opererer man derfor med et pålitelighetsintervall. Det vil si *et intervall med ulike estimater hvor ingen på en overbevisende måte kan hevde at et estimat er klart bedre enn et annet* (Mamelund, 2008 s43). Mamelund (2008) trekker frem at estimeringsusikkerhet i utgangspunktet ikke er et hinder for pålitelig regnskapsinformasjon, men dersom pålitelighetsintervallet blir for stort, vil estimatene betraktes som upålitelige.

2.2.3.2 Forsterkende kvalitetskrav

I tillegg til de grunnleggende kvalitetskravene, trekker IASB frem sammenlignbarhet, verifiserbarhet, tidsriktighet og forståelighet som forsterkende kvalitetskrav som vil bedre beslutningsnyttens dersom de er tilstede. Regnskapsinformasjonen skal være *sammenlignbar* mellom ulike tidsperioder for den enkelte regnskapsprodusent, samtidig som man skal kunne sammenligne ulike regnskapsprodusenter i samme bransjer. For at regnskapsinformasjonen skal være sammenlignbar må det også legges vekt på at like elementer presenteres likt. Det er videre viktig å presisere at sammenlignbarhet og uniformitet ikke er det samme, da det ikke er en målsetning at ulike selskap skal fremstå som mer like. Informasjon er sammenlignbar når like elementer ser like ut, mens ulike elementer ser ulike ut (IASB, 2010)

Som det andre forsterkede kravet trekker IASB frem *verifiserbarhet*. Regnskapsinformasjon er verifiserbar når uavhengige og faglig kvalifiserte regnskapsprodusenter kommer frem til det samme svaret ved bruk av de samme metodene. Verifiserbarheten kan være direkte eller indirekte. Den direkte verifiseringen peker på å kontrollere et beløp ved en direkte observasjon, som for eksempel å fysisk telle varelaget. Indirekte verifisering tilsier at man kontrollberegner lagerbeholdningen ved årsslutt ved å se på inngående balanse pluss årets endring.

Videre er det viktig at informasjonen er *tidsriktig*. Dette innebærer at beslutningstakeren har tilgang på informasjonen når beslutningen tas. Ifølge det konseptuelle rammeverket vil informasjon generelt være mindre beslutningsdyktig desto eldre den er (IASB, 2010).

Til slutt er det krav om *forståelighet*, som innebærer at regnskapet er lett å forstå for brukerne. Det kan for eksempel si at regnskapet skal være oversiktlig og ha tilpasset språk. Forståelighet er et brukerspesifikt krav mens de andre representerer beslutningsspesifikke krav

(Revisorforeningen, 2008). Med dette menes at IASB legger til grunn at brukerne forventes å ha en rimelig forståelse av næringsvirksomhet og økonomiske aktiviteter, og at de er villige til å studere informasjonen inngående (IASB, 1989).

2.2.3.3. Kost-nytte

IASB trekker frem at man ved vurdering av kvalitetskravene må ha et kost-nytte perspektiv i bakhode. En regnskapsprodusent skal etterstrebe kvalitetskravene i den grad fordelene ved å kommunisere informasjonen overstiger kostnaden knyttet til å utarbeide den (IASB, 1989). Kvalitetskravene gjelder med andre ord innenfor to begrensninger - det skal ikke være for ressurskrevende å frembringe, og informasjonsnyttene må overstige kostnadene. Man må derfor foreta en kost-nyttevurdering på hvor langt man skal gå for å få kvalitetsikret informasjon.

2.2.4. Definisjoner og regnskapsføring

IASBs konseptuelle rammeverk er balanseorientert. Balanseorienteringen kommer til uttrykk ved at definisjoner av eiendeler og gjeld er introdusert som et overstyrende kriterium for regnskapsføring. IASB stiller tre krav som må være oppfylt for at en post skal kunne balanseføres:

1. Posten må tilfredsstillere definisjonen av eiendeler og gjeld.
2. De fremtidige økonomiske fordelene/oppofrelsene må være sannsynlige
3. Posten må kunne måles pålitelig.

2.2.4.1 Definisjoner

Eiendel er definert som en ressurs kontrollert av foretaket, som følge av en tidligere hendelse, hvor fremtidige økonomiske fordeler forventes å tilflytte foretaket (IASB, 1989). Ut fra definisjonen er det tre forhold som er sentrale. For det første må det være *fremtidig økonomisk fortjeneste* tilknyttet eiendelen, og fortjenesten må forventes å tilflytte selskapet. Den økonomiske fordelene kan enten komme ved fremtidig salg, eller ved at eiendelen brukes i produksjon av varer og tjenester. Det andre sentrale forholdet er *kontroll*. Selskapet vil få kontroll over eiendelen når de har rett til fremtidige økonomiske eiendeler og samtidig hindrer andre aktører fra å oppnå det samme. Til slutt må eiendelen være et *resultat av tidligere hendelse*.

Gjeld er definert som en nåværende forpliktelse for foretaket oppstått som et resultat av en tidligere hendelse, og som er forventet å avkreve foretaket for fremtidige økonomiske fordeler (IASB, 1989). Tilsvarende som for eiendelsdefinisjonen er det tre sentrale forhold. De to første forholdene er like som for eiendelene, og sier at gjelden må være et *resultat av en tidligere hendelse* og medføre en *fremtidig økonomisk oppofrelse*. Videre fremkommer det at gjelden må være en *eksisterende forpliktelse*. Det vil med andre ord si at kravet er pålagt foretaket og kan derav ikke være selvpålagt.

Egenkapital fremkommer som en residualpost som beregnes basert på eiendeler fratrukket gjeld. (Kvifte & Johnsen, 2008b). Resultat, inntekter og kostnader er definert som endringer i eiendeler og gjeld.

2.2.4.2 Sannsynlighet

Som vi så over, er et annet kriterie for balanseføring sannsynlighet. IASB definerer sannsynlighet i sitt rammeverk som den grad av usikkerhet som finnes i forhold til om fremtidige økonomiske fordeler vil tilflyte selskapet (IASB, 1989 s 40). Denne vurderingen må tas i betraktning av usikkerhetene som finnes i selskapets omgivelser. Dersom selskapet opererer i marked med høy grad av sikkerhet, stilles det høyere krav til de sannsynlighetsvurderingene som selskapet gjør. Vurderingen skal gjøres når regnskapet utarbeides.

Det er usikkert hvor sannsynlig et utfall må være for at det kan regnskapsføres. Her gir ikke IASB noen klare retningslinjer. Det kan tenkes at utfall med over 50% sannsynlighet er nok, eller at sannsynligheten må vurderes opp mot den beslutningsdyktige informasjon som innregningen vil medføre. Det kan også tenkes at begrepet kan tolkes tilsvarende som det Norsk Regnskapsstandard har definert som sannsynlighetsovervekt. Begrunnelsen for dette er at det neppe vil være sannsynlig at utfall uten sannsynlighetsovervekt inntreffer (Kvifte & Johnsen, 2008a)

2.2.4.3 Måling

Dersom de regnskapsmessige elementene oppfyller definisjonene og sannsynlighetskravet over, vil neste steg være måling og innregning. I henhold til rammeverket er måling en prosess med å

fastsette hvilke beløp som skal innregnes i balansen og resultatet. Dette involverer valg av måleattributt (IASB, 1989). En post må kunne måles pålitelig for å kunne balanseføres. Dersom det eksempelvis ikke er mulig å utarbeide et fornuftig estimat skal det ikke innregnes i regnskapet.

IASB lister opp fire aktuelle måleattributter i sitt konseptuelle rammeverk: Historisk kost, gjenanskaffelseskost, realisasjonsverdi og nåverdi (IASB, 1989, s100).

Historisk kost, eller anskaffelseskost, bygger på en historisk kostpris for transaksjonen. For eiendeler tilsvarer dette den prisen tingen opprinnelig ble kjøpt for. For gjeld vil det si verdien av motytelsen på transaksjonstidspunktet.

Gjenanskaffelseskost tilsier at eiendelen balanseføres til den verdien man måtte ha betalt for eiendelen, eller en tilsvarende eiendel, på balansedagen. For forpliktelser tilsier gjenanskaffelseskost det man måtte betale i dag for å nedbetale gjelden. Måleattributen gjenanskaffelseskost er lite benyttet i standardene til IASB (EY, 2016)

Realisasjonsverdi for en eiendel er den prisen man ville fått i markedet fratrukket salgskostnader. For gjeld vil dette være det beløpet man må ut med for å innfri forpliktelsen. I likhet med gjennanskaffelseskost har realisasjonsverdi fått lite gjennomslagskraft og benyttes sjeldent i standardene (Kvifte & Johnsen, 2008a)

Nåverdi er det siste måleattributtet. Nåverdi beregnes ved at forventede fremtidige kontantstrømmer neddiskonteres til dagens dato, basert på den risikofrie renten. Rammeverket presiserer at nåverdimalingen må reflektere to komponenter: tidsverdien av penger og den iboende risikoen i fremtidige kontantstrømmer (Kvifte & Johnsen, 2008a)

Begrepet *virkelig verdi* er mye brukt i internasjonal regnskapsterminologi. Virkelig verdi tilsvarer den prisen man måtte gi for eiendelen på balansedagen, altså salgsværdien.. På tross av at virkelig verdi benyttes til måling i flere IFRS-standarder, har den ikke fått plass som

selvstendig måleattributt i rammeverket. Begrepet fremkommer imidlertid gjennom transaksjonsmåling og definisjon av historisk kost.

I det konseptuelle rammeverket er det etablert et virkelig-verdi-hierarki over input

Nivå 1: Observerbare markedspriser for identiske eiendeler

Nivå 2: Observerbare markedspriser for tilsvarende eiendeler eller observerbare priser i ikke-aktivt marked

Nivå 3: Verdsettelse basert på forutsetninger selskapet forventet markedet vil legge til grunn
(Kvifte & Johnsen, 2008a)

Påliteligheten og relevansen av informasjonen vil naturlig nok være sterkere i nivå 1 enn i nivå 3. Dersom man beregner virkelig verdi basert på data fra nivå 3, vil kvaliteten på beregningen avhenge av at selskapet foretar de rette vurderingene og benytter den tilgjengelige informasjonen rett.

I IASBs standarder skilles det ofte mellom førstegangsinnregning og etterfølgende måling. Førstegangsinnregning, eller transaksjonsmåling som det også kalles, tilsier at transaksjonen bokføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Som oftest vil de ulike måleattributtene ha tilsvarende førstegangsinnregning, da transaksjonsprisen vil tilsvare både historisk kost og nåverdien, gitt at salget skjedde i et velfungerende marked. For etterfølgende måling vil derimot verdien variere mellom de ulike måleattributtene.

3. Dagens regulering av finansielle instrumenter

Regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter har lenge vært et omdiskutert tema. Som kjent vil det fra 1. januar 2018 være en ny standard, IFRS 9, som regulerer regnskapsføringen av finansielle eiendeler og forpliktelser. Grunnen til at det er utformet nye regler er at den gjeldende regulering har vært gjenstand for en del kritikk. Dette vises blant annet gjennom at dagens standarder, IAS 32, IAS 39 og IFRS 7, flere ganger har blitt endret etter at de ble implementert i 2005. I det kommende kapittelet vil jeg redegjøre for dagens regulering av finansielle instrumenter, og da med vekt på reguleringen av nedskrivninger som er hovedtemaet for denne oppgaven.

3.1 IAS 32 Finansielle Instrumenter - presentasjon

IAS 32 ble utgitt i 1995 med virkning fra 1. januar 1996. Formålet med standarden er å etablere prinsipper for presentasjon av finansielle forpliktelser eller egenkapital, og for nettpresentasjon av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser (IAS 32.1). I IAS 32 defineres finansielle instrumenter, herunder også finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser og egenkapital. Det fremkommer av standarden at den er ment å utfylle IAS 39 *Finansielle instrumenter - innregning og måling* og IFRS 7 - *Finansielle instrumenter - opplysninger*. Dette gjennom at definisjonene som blir satt i IAS 32 får direkte betydning for hvilke instrumenter som skal reguleres av de to aktuelle standardene.

Et finansielt instrument defineres under IAS 32.11 som *enhver kontrakt som fører til både en finansiell eiendel for ett foretak og en finansiell forpliktelse eller et egenkapitalinstrument for et annet foretak.*

Standarden definerer videre en finansiell eiendel som enhver eiendel i form av:

- a) *kontanter,*
- b) *et egenkapitalinstrument i et annet foretak,*
- c) *en kontraktmessig rett til å*
 - i) *motta kontanter eller en annen finansiell eiendel fra et annet foretak, eller*
 - ii) *bytte finansielle eiendeler eller finansielle forpliktelser med et annet foretak på vilkår som kan være gunstige for foretaket, eller*

d) en kontrakt som vil eller kan bli gjort opp i foretakets egne egenkapitalinstrumenter, og som er

i) et ikke-derivat som foretaket er eller kan bli forpliktet til å motta et variabelt antall av foretakets egne egenkapitalinstrumenter for, eller

ii) et derivat som vil bli eller kan bli gjort opp på en annen måte enn ved et bytte av et fast kontantbeløp eller en annen finansiell eiendel mot et fast antall av foretakets egne egenkapitalinstrumenter. For dette formål omfatter foretakets egne

egenkapitalinstrumenter ikke finansielle instrumenter med innløsningsrett som er klassifisert som egenkapitalinstrumenter i samsvar med nr. 16A og 16B, instrumenter som pålegger et foretak en plikt til å levere til en annen part en proratarisk andel av foretakets nettoeiendeler ved en eventuell avvikling og er klassifisert som

egenkapitalinstrumenter i samsvar med nr. 16C og 16D, eller instrumenter som er kontrakter om fremtidig mottak eller levering av foretakets egne egenkapitalinstrumenter.

IAS 32.11

Den sistnevnte definisjonen vil være avgjørende for hvilke eiendeler som blir omfattet av nedskrivningsvurderingen. IAS 32 vil fortsatt være gjeldende standard for presentasjon av finansielle instrumenter etter at IFRS 9 er implementert.

3.2 IFRS 7 Finansielle instrumenter - opplysninger

IFRS 7 ble utgitt i 2005 med obligatorisk virkningstidspunkt fra 1. januar 2007. Standarden erstattet daværende standard IAS 30 - *Opplysninger i regnskaper for banker og lignende finansielle institusjoner*, og opplysningskravene som tidligere var under IAS 32. Opplysningskravene i IFRS 7 om finansielle instrumenter gjelder for alle selskap, ikke bare banker og finansinstitusjoner.

Det har de siste årene vært diskusjon tilknyttet hvilke opplysninger som skal gis for virkelig verdi (Madsen, 2014). Da IFRS 13 - *Måling av virkelig verdi* ble implementert i 2011 endret dette også kravene som var tilknyttet virkelig verdi for finansielle instrumenter. Virkelig verdi målingene som opprinnelig var i IFRS 7 ble derfor erstattet av IFRS 13.

IFRS 7 har som formål å regulere opplysninger foretakene skal medta i sine finansregnskap. Standarden gjelder for alle typer finansielle instrumenter som er definert i IAS 32, men med visse unntak som fremkommer av IFRS 7.3. Utlån fra bank faller, som beskrevet i kapittel 2, inn under definisjonen finansiell eiendel, og er derfor ikke omfattet av unntaksreglene. Utlånene vil i så måte reguleres av hovedreglene i IFRS 7.

I IFRS 7.1 fremkommer det at standarden vil sikre at foretakene gir tilstrekkelige opplysninger, slik at brukerne blir i stand til å vurdere betydningen finansielle instrumenter har for foretakets finansielle stilling, og arten og omfanget av risiko som oppstår av finansielle instrumenter. Standarden stiller omfattende krav til tilleggsopplysninger, både kvantitative og kvalitative (Kvifte & Tofteland, 2008b). Det skal blant annet opplyses om kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko, og det skal opplyses om hvordan de ulike risikogrupperne blir styrt og målt, hvor det blant annet stilles krav til sensitivitetsanalyser.

I likhet med IAS 32 *Finansielle Instrumenter - presentasjon* vil IFRS 7 *Finansielle instrumenter - opplysninger* fortsatt være gjeldende etter implementeringen av IFRS 9.

3.3. IAS 39 Finansielle instrumenter - innregning og måling

IAS 39 *Finansielle instrumenter - innregning og måling* ble utgitt i 1998 med virkning fra 1. januar 2001 og er dagens gjeldende standard, frem til IFRS 9 trer i kraft 1. januar 2018. Da standarden ble vedtatt, erstattet den IAS 25 *regnskapsføring av investeringer* som hadde vært lovgivende siden midten av 80-tallet.

Formålet med IAS 39 *Finansielle instrumenter - innregning og måling* er å etablere prinsipper for innregning og måling av finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser og enkelte kontrakter vedrørende kjøp eller salg av ikke-finansielle gjenstander (IAS 39.2). Definisjonen av de ulike finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser bygger på definisjonene som fremkommer av IAS 32 *Finansielle Instrumenter - presentasjon*.

IAS 39 omfatter i utgangspunktet verdifall på alle eiendeler, men med noen unntak. Finansielle eiendeler som er klassifisert som datterselskap, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte

virksomheter dekkes av IAS 37 – *avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler*. Alle finansielle eiendeler som faller utenfor denne definisjonen dekkes av IAS 39. Standarden redegjør for når, til hvilket beløp og hvordan et finansielt instrument skal først innregnes i balansen (Madsen, 2014). Videre beskriver også standarden når og hvordan instrumentet skal føres ut av balansen igjen.

Standarden kan kort deles opp i to ulike deler: klassifisering og måling. Jeg vil i de kommende delkapitlene redegjøre nærmere for de ulike delene i standarden. Til slutt vil jeg komme inn på hvordan IAS 39 regulerer nedskrivninger.

3.3.1 Klassifisering etter IAS 39

Ved førstegangs balanseføring av det finansielle instrumentet, må det gjøres en klassifisering ut fra egenskapene til instrumentet. Totalt skiller IAS 39 mellom fire ulike kategorier: *finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, investeringer som holdes til forfall, utlån og fordringer og finansielle instrumenter tilgjengelig for salg*. Hvilken kategori instrumentet innregnes i vil være utslagsgivende for hvordan påfølgende målinger vil bli utført. Videre er den første klassifiseringen viktig, da det på senere tidspunkt er begrenset mulighet for reklassifisering.

Finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet

Den første kategorien som standarden presenterer er finansielle eiendeler og forpliktelse til virkelig verdi over resultatet. For å falle inn under denne kategorien må det finansielle instrumentet enten

- a. være klassifisert som holdt for omsetning. Standarden gir føringer for når man kan anse en eiendel som holdt for omsetning. Dette gjelder når instrumentet i hovedsak er anskaffet med formål om å selge det igjen på kort sikt, når instrumentet er kjøpt inn i en portefølje som har et mønster av kortsiktig realisering eller er et derivat.
- b. være øremerket ved førstegangs innregning (Madsen, 2014).

Punkt a over tilsvarer den pliktige klassifiseringen. Finansielle instrumenter som er kjøpt med tanke om å selges videre skal uten unntak klassifiseres under denne kategorien. De vanligste

finansielle instrumentene som beregnes til virkelig verdi over resultatet, er kortsiktige investeringer eller derivater hvor sikringsbokføring ikke blir anvendt (Bjørnstadjordet et.al, 2013).

Punkt b over tilsvarer en valgmulighet som i senere år er blitt tilført i IAS 39. Valgmuligheten tilsier at man under gitte forutsetninger kan kategorisere ethvert finansielt instrument til virkelig verdi over resultatet. Denne valgmuligheten er ofte referert til som virkelig verdi-opsjonen. Den overordnede forutsetningen som må være oppfylt for at man kan ta i bruk virkelig verdi-opsjonen er at målingen av virkelig verdi må kunne gjøres pålitelig. Videre forutsetter frivillig klassifisering til virkelig verdi over resultatet at måling og rapportering etter denne regelen vil gi mer relevant informasjon (Madsen, 2015b).

Investering som holdes til forfall

Den andre kategorien er investeringer som holdes til forfall. I denne kategorien innregnes finansielle eiendeler og forpliktelser som er anskaffet med den intensjonen å eie instrumentet frem den forfaller. Standarden gir imidlertid noen unntak fra regelen:

- Dem som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi
- Dem som foretaket merker til tilgjengelig for salg
- Dem som oppfyller definisjonen av utlån og fordringer (IAS 39.9)

Reglene tilknyttet denne kategorien er ment å gi et unntak for investeringer hvor selskapet ikke forventer å dra nytte av endringer i virkelig verdi. Reglene i IAS 39 er i stor grad utformet for å kreve måling til virkelig verdi. Når det likevel er gitt mulighet til å benytte amortisert kost for instrumenter notert i aktive markeder, følger det naturlig nok strenge begrensingsregler, som de som ble listet opp over (Madsen, 2015b). Selskaper som innehar instrumenter innregnet i denne kategorien må både ha intensjon og evne til å holde instrumentet til forfall. Videre kan ikke selskap klassifisere finansielle eiendeler under denne kategorien dersom selskapet i løpet av inneværende regnskapsår eller de to foregående regnskapsårene har solgt eller omklassifisert mer enn en ubetydelig mengde av investeringene som holdes til forfall (Bjørnstadjordet et.al, 2013).

Bjørnstad et al. (2013) peker på at denne kategorien i hovedsak omfatter lån i form av børsnoterte obligasjoner. Dersom man eliminerer finansielle instrumenter som omfattes av unntaksreglene over, står man i praksis kun igjen med børsnoterte obligasjoner.

Utlån og fordringer

Kategorien utlån og fordringer omhandler ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste, eller lar seg fastsette, og som ikke blir notert i et aktivt marked (IAS 39.9). Tilsvarende som for kategorien holdt til forfall, gir standarden også her noen unntak. Disse omhandler tilfeller hvor selskapet har til hensikt å selge instrumentet umiddelbart eller på kort sikt, eller tilfeller hvor selskapet ikke vil kunne gjenvinne praktisk talt hele sin opprinnelige investering. I praksis består kategorien utlån og fordring i hovedsak av ordinære utlån og kundefordringer.

Som det fremkommer av definisjonen i IAS 39.9, må instrumenter som kategoriseres her ha betalinger som er faste eller lar seg fastsette. På den måten vil utlån med flytende rente falle utenfor. Tilsvarende kan ikke denne kategorien benyttes for aksjer, da aksjer ikke har faste eller fastsettbare betingelser. De fleste banker klassifiserer sin utlånsportefølje som utlån og fordringer. I likhet med andre finansielle instrumenter som faller inn under denne kategorien vil utlånene bli målt til amortisert kost.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg.

Den siste kategorien, finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, defineres i standarden som ikke-derivative finansielle eiendeler som er øremerket som tilgjengelige for salg, eller ikke er klassifisert som de tre øvrige kategoriene (IAS 39.9).

Av definisjonen fremkommer det at investeringen må være øremerket. Måling etter denne kategorien vil derfor fremstå som frivillig (Madsen, 2014). Det er imidlertid et unntak tilknyttet aksjer. Som jeg har vært inne på i beskrivelsen av kategoriene holdt til forfall og utlån og fordringer, kan ikke aksjer falle inn under disse to kategoriene. Det vil si at dersom aksjene ikke frivillig eller pliktig er registrert som finansielt instrument til virkelig verdi over resultatet, vil aksjen automatisk havne i denne kategorien.

3.3.2. Måling etter IAS 39

Ut fra hvilken kategori det finansielle instrumentet havner i blir det foretatt førstegangsinnregning og etterfølgende målinger. Standarden skiller mellom to ulike måleattributter; amortisert kost og virkelig verdi. Det vil i slutten av delkapittelet bli redegjort for hva som ligger i disse to uttrykkene.

Førstegangsinnregning

Det fremkommer av IAS 39.14 at et foretak bare skal innregne en finansiell eiendel når foretaket blir part i instrumentets kontraktmessige bestemmelser. Inndragningsreglene i IAS 39 er ansett som korte og enkle å forholde seg til (Bjørnstadjordet et.al, 2013). Ved førstegangsinnregning skal alle finansielle eiendeler som hovedregel måles til virkelig verdi (IAS 39.43). I de fleste tilfeller vil virkelig verdi være transaksjonsprisen på salgstidspunktet med tillegg for utgifter som direkte kan henføres til anskaffelsen. Det vil med andre ord si at målingen av de finansielle instrumentene har samme utgangspunkt i regnskapet.

Etterfølgende måling

Forskjellene mellom de ulike kategoriene fremkommer først ved etterfølgende målinger, hvor både amortisert kost og virkelig verdi benyttes for å fastsette regnskapsmessig verdi. Hvordan måling som skal benyttes avhenger av hvilken kategori det finansielle instrumentet er kategorisert som.

Kategori 1 - Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

Som navnet tilsier, skal denne kategorien måles til virkelig verdi med resultatendring over resultatet. Dette gjelder både markedsverdiendringer, endring som følge av valutakursendringer verdiendring som skyldes akkumulering av renter og andre endringer (Madsen, 2014). Det er med andre ord ikke behov for nedskrivningsvurdering tilknyttet denne kategorien, da eventuelt verdifall vil være hensyntatt gjennom virkelig verdi-beregningen.

Kategori 2 - Investering som holdes til forfall

Finansielle instrumenter som faller inn under denne kategorien skal i etterfølgende målinger bokføres til amortisert kost med resultatføring av den effektive renten (Madsen, 2014). Verdifall

tilknyttet eiendeler kategorisert her vil bli resultatført ved fraregning eller nedskrivningsvurdering.

Kategori 3 - Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er underlagt samme målingsregler som investering holdt til forfall. Det vil si at eiendelene i denne kategorien bokføres til amortisert kost i regnskapet, og eventuelle verdifall vil komme til uttrykk når eiendelen fraregnes eller nedskrives.

Kategori 4 - Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler som er klassifisert som tilgjengelig for salg bokføres til virkelig verdi. I motsetning til kategori 1 skal man under denne kategorien føre verdiendring over OCI. OCI er en forkortelse for Other Comprehensive Income som fremkommer sammen med egenkapitalen i balansen. Verdiendringen vil derfor ikke påvirke resultatet, men gå direkte mot egenkapitalen. For eiendeler under denne kategorien vil det tilsi at eiendelen klassifiseres til virkelig verdi i balansen, mens verdiendringer føres mot OCI når eiendelen fraregnes eller nedskrives (Madsen, 2014).

Kategori	Måling
1. Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendring over resultatet	Virkelig verdi (endring i virkelig verdi over resultatet)
2. Investeringer som holdes til forfall	Amortisert kost
3. Utlån og fordringer	Amortisert kost
4. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	Virkelig verdi (endring i virkelig verdi mot egenkapitalen)

Tabell 1 – Etterfølgende måling av finansielle instrumenter

Tabell 1 gir en oppsummering av hvilke målingsmetoder som benyttes på de ulike kategoriene. Som vi ser av denne tabellen er det to mulige måleattributter: virkelig verdi og amortisert kost. Jeg vil under redegjøre for hva som ligger i disse to begrepene.

3.3.2.1 Virkelig verdi

Standarden definerer virkelig verdi som den prisen som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel, eller betalt for ved overføring av en forpliktelse, i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet (IAS 32.11). Definisjonen i IAS 32 er ikke vesentlig endret etter at IFRS 13 *Måling av virkelig verdi* ble implementert. Implementeringen av IFRS 13 har imidlertid klargjort noen forhold som er relevante når det gjelder måling av virkelig verdi på finansielle instrumenter (Madsen, 2015b).

- Virkelig verdi etter IFRS er en utgangsverdi, ikke en inngangsverdi (IFRS 13.BC36)
- Virkelig verdi er en markedsbasert måling, ikke en selskapsspesifikk måling. (IFRS 13 BC31)
- Måling av virkelig verdi forutsetter at eiendelen eller forpliktelsen blir utvekslet i en velordnet transaksjon på måletidspunktet (IFRS 13.15)

I IFRS 13 presenteres et hierarki for virkelig verdi. Standarden skiller her mellom inndata på nivå 1, nivå 2 og nivå 3. Inndata på nivå 1 er noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser som foretaket har tilgang til på måletidspunktet (IFRS 13.76). IASB presiserer at en notert pris i et aktivt marked er den mest pålitelige referansen til virkelig verdi. Denne gruppen input er med andre ord den verdsettelsesmodellen som gir høyest prioritet, og disse skal benyttes når den er tilgjengelig. Dersom noterte priser i aktive markeder ikke er tilgjengelig, skal andre verdsettingsmetoder benyttes (Madsen, 2015b). Verdsettelsesmetodene som benyttes må være egnede under omstendighetene. Videre tilsier standarden at man i metodevalget må legge vekt på å maksimere bruken av observerbare data (nivå 1 input) fremfor ikke-observerbare inndata.

Inndata på nivå 2 er andre inndata enn noterte priser som omfattes av nivå 1, og er observerbare for eiendelen eller forpliktelsen, enten direkte eller indirekte (IFRS 13.81). Dette kan eksempelvis være observerbare priser for tilsvarende eller lignende varer, eller observerbare priser i ikke aktive markeder.

Inndata som faller inn under nivå 3 er ikke-observerbare inndata for eiendelen eller forpliktelsen (IFRS 13.86). Virkelig verdi-beregninger som baserer seg på nivå 3 data er den med lavest grad

og prioritet. IASB presiserer at regnskapsproduzentenes egne estimater er akseptert som nivå 3 data.

Som jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven kan det være vanskelig å beregne virkelig verdi for utlån i banksektoren. Dette da det foreligger et lite aktivt marked og få observerbare markedspriser. For å beregne virkelig verdi av et utlån er det fem faktorer som må vurderes:

- Markedsrenten og eventuelle endringer i denne.
- Kredittrisikopremien og eventuelle endringer
- Endringer i kredittrisikoen
- Bankens rentemargin
- Verdien av underliggende pant/sikkerhetsstillelse og eventuelle andre covenants (Madsen, 2014)

Punktene over vil i stor grad basere seg på skjønn fra regnskapsproduzenten, noe som vil gi inndata på nivå 3. Det vil derfor stilles strenge krav til produsentene for å dokumentere hvilke forutsetninger de legger til grunn for sine virkelig verdi-beregninger.

3.3.2.2 Amortisert kost

Amortisert kost er en del av et historisk kost-regnskap. IAS 39.9 definerer amortisert kost for en finansiell eiendel som det beløp som den finansielle eiendelen måles til ved førstegangsinnregning, minus tilbakebetalinger på hovedstol justert for kumulativ amortisering. I tillegg tas det høyde for eventuell reduksjon ved verdifall og tapsutsatthet (IAS 39.9). Det som refereres til som tilbakebetaling av hovedstol, kan typisk være avdrag på et banklån.

Metoden går ut på at renter regnskapsførers etter den effektive renten på investeringen. Den effektive renten er den diskonteringsrenten som medfører at nåverdien av alle fremtidige kontantstrømmer blir null. Ved beregning av effektiv rente skal alle kontantelementer medtas, herunder etableringsgebyr, transaksjonskostnader ol. Sagt på en litt annen måte henviser amortisering til enhver forskjell mellom opprinnelig balanseført verdi og endelig forfallsbeløp.

3.3.2.3 Omklassifisering

Omklassifisering av finansielle eiendeler forekommer svært sjeldent. Dette er basert på standardens ordlyd som sier omklassifisering bare tillates under særskilte omstendigheter (IAS 39.50). Det er imidlertid krav om omklassifisering til virkelig verdi over resultatet i de tilfeller hvor den finansielle eiendelen ikke lenger oppfyller kriteriene for klassifiseringen i kategorien holdt til forfall.

Etter finanskrisen ble det høsten 2008 foretatt en lemping i det tidligere forbudet mot å omklassifisere inn og ut av kategorien virkelig verdi over resultatet (Bjørnstadjordet et.al, 2013). Endringen kom etter sterkt press fra EU. Grunnen til dette presset var at finanskrisen hadde ført til unormalt kraftig fall i virkelig verdi. Mange finansinstitusjoner hadde store deler av sin likviditetsportefølje målt til virkelig verdi over resultatet, og gjennom åpningen for omklassifisering ville de kunne unngå å belaste resultatregnskapet med verdifallet.

3.3.3. Nedskrivning etter IAS 39

Selskap skal på balansedagen foreta en vurdering om det foreligger indikasjoner på verdifall på de finansielle eiendeler som er bokført i balansen (IAS 39.58). Nedskrivning av finansielle eiendeler vurderes i IAS 39 etter en “incurred loss model”. Det vil si at etter IAS 39.59 skal bare finansielle eiendeler nedskrives dersom det foreligger objektive indikasjoner på verdifall. Videre må den objektive indikasjonen ha inntruffet på balansedagen, og tapshendelsen må ha innvirkning på fremtidige kontantstrømmer. Det er i tillegg krav om at tapet skal kunne estimeres på en pålitelig måte (Madsen, 2014).

I IAS 39.59 er det listet opp eksempler på hendelser som anses som objektive bevis:

- a. vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller debitor,
- b. kontraktsbrudd, for eksempel mislighold eller manglende betaling av forfalte renter eller forfalt hovedstol,
- c. når långiver, av økonomiske eller juridiske grunner knyttet til låntakers finansielle vanskeligheter, gir låntaker en innrømmelse som långiver ellers ikke ville ha vurdert,
- d. når det blir sannsynlig at låntaker vil gå konkurs eller utsettes for en annen form for finansiell omorganisering,

- e. når et aktivt marked for den finansielle eiendelen forsvinner på grunn av finansielle vanskeligheter (for eksempel i en finanskriser hvor markedsplasser blir mindre omsettelige og likvide), eller
- f. når observerbare opplysninger indikerer at det har vært en målbar nedgang i de estimerte fremtidige kontantstrømmene fra en gruppe av finansielle eiendeler siden førstegangsinnregningen av disse eiendelene, selv om nedgangen ennå ikke kan identifiseres til de enkelte finansielle eiendelene i gruppen, herunder
 - i. negative endringer i betalingsstatus for låntakere i gruppen (for eksempel et økt antall av for sene betalinger eller et økt antall kredittkortlåntakere som har nådd deres respektive kredittgrenser og betaler det minste månedsbeløpet), eller
 - ii. nasjonale eller lokale økonomiske forhold som står i forbindelse med mislighold av eiendelene i gruppen (for eksempel en økning i arbeidsledigheten i det geografiske området til låntakerne, en nedgang i eiendomsprisene for pantelån i det relevante området, en nedgang i oljeprisene for lån på eiendeler til oljeprodusenter eller negative endringer i forholdene for industrien som påvirker låntakerne i gruppen) (IAS 39.59).

Videre påpeker standarden spesifikke forhold som ikke kan anses å isolert sett utgjøre bevis for at det foreligger verdifall (Madsen, 2014). Dette er eksempelvis ved bortfall av et aktivt marked på grunn av et foretaks finansielle instrumenter ikke lenger omsettes offentlig (IAS 39.60). Det trekkes også frem i samme avsnitt at en nedgang i den virkelige verdien til under anskaffelseskost ikke nødvendigvis er en indikasjon på verdifall.

Tabellen nedenfor oppsummerer hvordan finansielle instrumenter i de ulike kategoriene skal vurderes for eventuell nedskrivning.

Kategori	Testes for nedskrivning	Reversering av nedskrivning
1. Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendring over resultatet	Nei	Nei
2. Investeringer som holdes til forfall	Ja	Ja
3. Utlån og fordringer	Ja	Ja
4. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	Ja	Ja

Tabell 2: Nedskrivning basert på kategori (Madsen, 2014, s 651)

Som jeg var inne på tidligere vil ikke finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet bli vurdert for nedskrivning. Dette fordi eventuelle verdifall er hensyntatt gjennom virkelig verdimålingen, og endringen allerede er kommet til uttrykk i resultatet. For de andre kategoriene må man imidlertid foreta en vurdering om det foreligger objektive bevis som indikerer at det foreligger nedskrivningsbehov.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg måles også til virkelig verdi, men her er reglene noe annerledes. Eiendeler som faller inn under denne kategorien skal testes for nedskrivning og eventuelt verdifall skal resultatføres dersom det foreligger objektive bevis. Grunnen til denne forskjellen fremkommer av IAS 39.67. Objektive bevis på verdifall skal reflekteres over det ordinære resultatet, ikke gjennom OCI hvor andre verdiendringer tilknyttet denne kategorien reflekteres. Derav skal også finansielle eiendeler tilgjengelig for salg inngå i vurderingen for nedskrivninger.

De to siste kategoriene bokføres til amortisert kost som gjenspeiler den historiske kostnaden tilknyttet instrumentet. Eventuelle verdireduksjon må derfor fremkomme gjennom nedskrivninger. I vurdering av nedskrivning skal man i henhold til IAS 39.63 beregne nåverdien av de estimerte fremtidige kontantstrømmene, diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente. Dersom denne verdien er lavere enn den amortiserte kosten, skal eiendelen nedskrives til beregnet beløp.

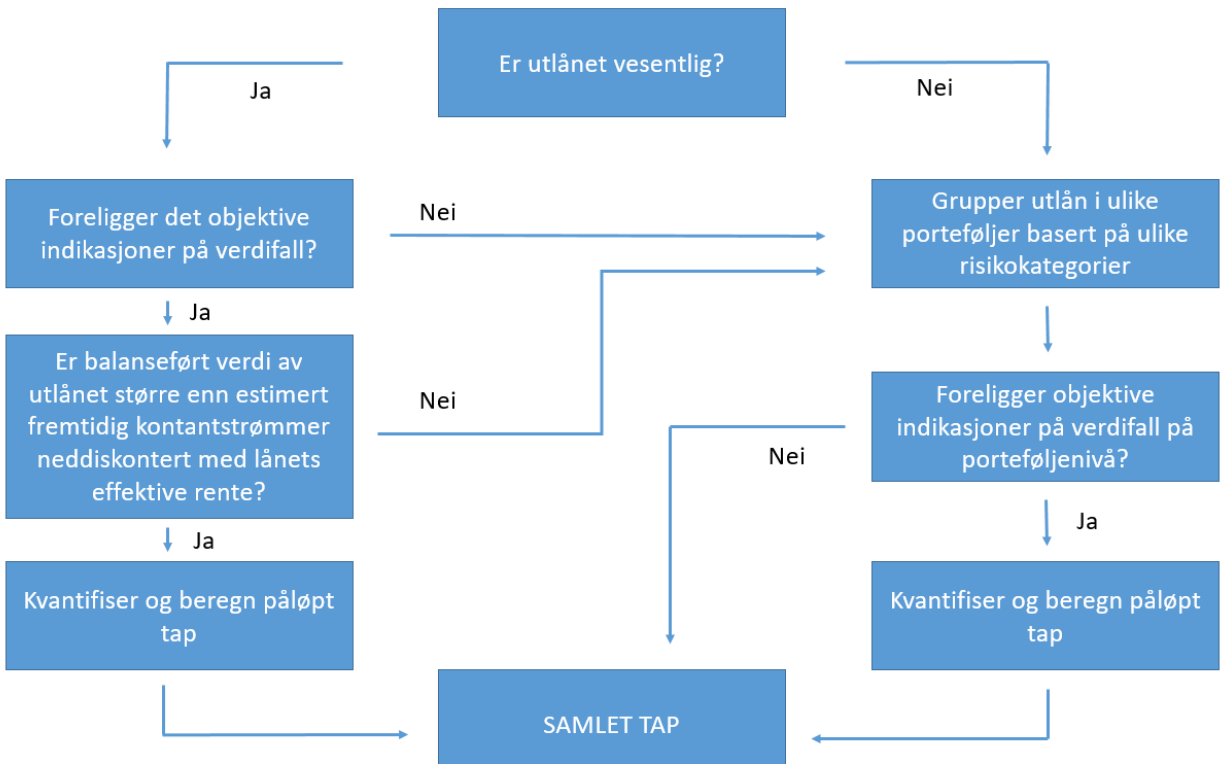
Individuelle nedskrivninger og gruppenedskrivninger

Vurdering av nedskrivning skjer på to overordnede nivå - individuelt og gruppevis. Dersom utlånet er vesentlig skal det foretas en individuell vurdering. Hva som er vesentlig følger av IAS 1 - *Presentasjon av finansregnskapet*. Her fremkommer det at noe er vesentlig dersom det enkeltvis eller samlet vil påvirke økonomiske beslutninger som blir tatt på grunnlag av regnskapet (IAS 1.7).

For å illustrere dette kan man si at dersom en kunde blir arbeidsledig, representerer ikke dette nødvendigvis en tapshendelse på individuelt nivå. Hvis det viser seg at dette er en trend i markedet som gjenspeiles ved at eksempelvis arbeidsledigheten går opp, vil det kunne foreligge tap i utlånsporteføljen. Banken vil i slike tilfeller som regel vite at det foreligger tap i utlånsporteføljen, men vil ikke være i stand til å peke direkte på hvilke lån som har nedskrivningsbehov (Madsen, 2014). Tapet vil i dette tilfellet gjenspeiles gjennom gruppenedskrivninger.

Dersom det på et senere tidspunkt inntreffer hendelser som reduserer størrelsen på verdinedgangen av eiendeler, skal tidligere nedskrivning reverseres helt eller delvis. Eiendelen kan imidlertid ikke få en høyere verdi enn det ville hatt dersom nedskrivningen ikke hadde funnet sted.

Figur 3 oppsummerer nedskrivningsmodellen etter IAS 39.

Figur 3 Nedskrivningsmodell for utlån etter IAS 39 (Madsen, 2014, s 68)

4. Veien mot IFRS 9

Hvis du forstår IAS 39, har du ikke lest den godt nok
Sir David Tweedie, styreformann i IASB 2001-2011.

Helt siden publiseringen av IAS 39 i 2001 har IASB hatt som et langsiktig mål å erstatte standarden (Madsen, 2014). Allerede før IAS 39 ble vedtatt ble det nedsatt en arbeidsgruppe, Joint Working Group (JWG), som skulle jobbe med å utvikle mer helhetlige regnskapsprinsipper for finansielle instrumenter (Bjørnstadjordet et al., 2013). JWG besto av IASC og en rekke ledende nasjonale standardsettere, og gruppen la i 2000 frem et utkast til ny standard, hvor grunnregelen var at alle finansielle instrumenter skulle måles til virkelig verdi.

På tross av at intensjonen om at IAS 39 var en midlertidig løsning, har det tatt lang tid før IASB har kommet med en ny helhetlig standard. I stedet har komiteen gjort en rekke endringer og presiseringer i den gjeldende standarden IAS 39. Kritikken har imidlertid ikke blitt mindre med årene, og styreformann i IASB Sir David Tweedie uttalte i 2010 det kjente sitatet gjengitt over.

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for noe av kritikken som har vært av IAS 39 og hvordan veien mot IFRS 9 har vært.

4.1 Kritikk av IAS 39

Som det fremkom av sitatet til Sir David Tweedie preges IAS 39 av å være kompleks og regelbasert. En vanlig oppfatning er at regnskapsreglene slik de er gjengitt i standarden er for detaljrike og vanskelig å tolke, både for regnskapsbrukere og regnskapsprodusenter. (Bjørnstadjordet et al. 2013). Reglene krever at regnskapsbrukerne har god innsikt i lovverket for å kunne forstå den regnskapsføringen som har funnet sted (Pettersen, 2009).

Finansmarkedene har gjennomgått en rekke innovasjoner, og fremstår i dag ikke slik som de gjorde for tjue år siden. Utviklingen i finansmarkedene har blitt hensyntatt gjennom en rekke endringer, oppdateringer og utvidelser av den gjeldende standarden. Kritikere peker på at dette

har vært med på gjøre standarden enda mer kompleks og reglene slik de fremkommer i IAS 39 er for kostnadskrevende å tilfredsstillere (Pettersen, 2009).

Et annet kritikkpunkt tilknyttet dagens standard som ofte går igjen, er at nedskrivningene er for små og kommer for sent (Madsen, 2014). Som det ble beskrevet i kapittel 3 bygger IAS 39 på en incurred-loss modell som tilsier at tapene først tas etter at de objektive hendelsene har inntruffet. Regnskapsmessig bokføring blir dermed utsatt til etter tapshendelsen har funnet sted, og hensyntar ikke forventede fremtidige tap. Dette vil svekke beslutningnytteten til regnskapsbrukerne ved at fremtidige hendelser ikke blir reflektert.

Denne kritikken fikk en stor oppblussing i kjølvannet av finanskrisen som rammet verdensøkonomien i 2007 og 2008. Kritikerne mente at den lite konservative tapsføringen i IAS 39, kombinert med de lave kapitaldekningskravene, bidro til å utløse finanskrisen (Aamo, 2010). I gode tider vil det foreligge få objektive bevis på tapshendelser. Dette vil føre til at bankene får oppblåste resultater i de gode periodene, og bankens utlånskapasitet og utlånsportefølje vil derav øke. Når krisen så treffer vil tapene treffe desto hardere, og banker som har gitt utlån over evne vil ikke ha mulighet å forsvare tapene.

Finanskrisen førte også til massiv kritikk tilknyttet IAS 39s reklassifiseringsregler (Pettersen, 2009). Opprinnelige regler tilsa at det ikke var lov å reklassifisere finansielle instrumenter fra kategorien virkelig verdi over resultatet etter at de ved førstegangsinnregning var kategorisert inn i denne gruppen. En rekke aktører mente at kravet skapte store sprik mellom US GAAP og IFRS. IASB ga i 2008 etter for presset, og endret reglene. Endringen ble gjennomført i rekordfart uten å følge den ordinære saksgangen, og mange mente at den nye reglene bar preg av å være hastebesluttet, og at dette bare ville gjøre den finansielle rapporteringen enda mer kompleks.

5. IFRS 9

Dette kapittelet har som formål å gi leseren en introduksjon til den nye standarden for finansielle instrumenter. Kapittelet vil fokusere på standardens regler for nedskrivninger, da det er det som er oppgavens problemstilling. Det vil først redegjøres for hvordan utviklingen av den nye standarden har vært, før det går teoretisk inn på hvordan de nye reglene er utformet. Standarden er i skrivende stund ikke oversatt til norsk, slik at fremstilling av begreper og uttrykk vil være basert på egne oversettelser.

Utvikling av IFRS 9

For å imøtekomme kritikken som hadde vært tilknyttet IAS 39 ga IASB i mars 2008 ut diskusjonsnotatet “Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments” hvor de drøftet ulike løsninger for hvordan man kunne regulere regnskapsføring av finansielle instrumenter (Pettersen, 2009). Høringsutkastet mottok 157 høringssvar, hvor de fleste ga uttrykk for at det var behov for endringer i reguleringen tilknyttet finansielle instrumenter. Videre utarbeidelse av IFRS 9 har foregått over flere steg med flere utkast, justeringer og endringer etter innspill. Pliktig virkningstidspunkt for IFRS 9 var først satt til 1. januar 2013, men ble senere utsatt flere ganger (Madsen, 2014). Endelig virkningstidspunkt er nå fastsatt til 1. januar 2018. Det er åpnet for at man kan implementere standarden tidligere enn 2018, men det er få, om noen, som har benyttet seg av den tidlige implementeringen.

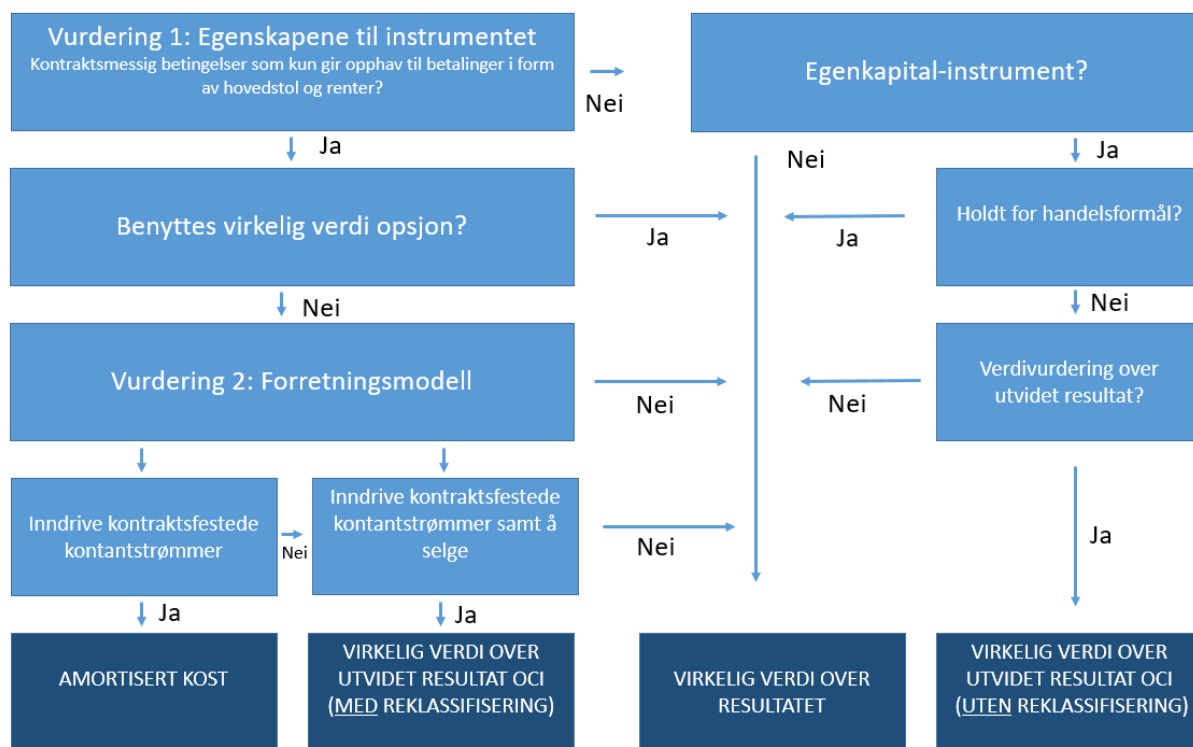
Arbeidet med den nye standarden for finansielle instrumenter ble delt opp i tre deler som skulle adressere de ulike utfordringene tilknyttet området; klassifisering og måling, nedskrivning og sikringsbokføring. I det kommende kapittelet vil jeg redegjøre for de to bolkene klassifisering og måling, og nedskrivning etter IFRS 9, da det er disse områdene som er relevante for oppgavens problemstilling.

5.1 Klassifisering og måling etter IFRS 9

Dagens regnskapsstandard har som tidligere omtalt fire kategorier for finansielle instrumenter, og detaljerte regler for hvordan disse kategoriene skal måles i regnskapet. Klassifisering og måling etter IFRS 9 legger i større grad opp til en prinsippbasert tilnærming til om et instrument skal måles til amortisert kost eller virkelig verdi (EY, 2014b). Dette fordi den nye standarden tar

utgangspunkt i instrumentets reelle karakteristikk og selskapets intensjon. Som jeg skal komme inn på senere vil IFRS 9 som hovedregel at alle instrumenter måles til virkelig verdi. Unntaket vil være tilknyttet instrumenter hvor kontantstrømmer bare er betaling av rente og hovedstol, og hvor instrumentet er holdt for å motta kontraktmessige kontantstrømmer.

Førstegangsinnregning etter IFRS 9 er uendret fra IAS 39. Det vil si at innregning av finansielle instrumenter måles til virkelig verdi (Bjørnstadjordet et. al, 2013). Figur 4 under gir en oversikt over klassifisering og etterfølgende måling for finansielle instrumenter etter IFRS 9.

Figur 4 Kategorisering og måling etter IFRS 9. Basert på Madsen, 2015a.

Som man ser av figuren er det i hovedsak finansielle instrumenter med kontantstrømmer fra rente og hovedstol, og som er holdt med formål om å inndrive kontantstrømmer, som skal måles til amortisert kost. Resterende finansielle instrumenter skal måles til virkelig verdi, enten over resultatet eller over det utvidede resultatet (OCI).

5.5.1 Vurdering 1 – Kontantstrømkriteriet

Den første vurderingen man må foreta er hvilken type finansielt instrument man har, det vil si om det finansielle instrumentet er et gjeldsinstrument, et egenkapitalinstrument eller et derivat. Gjeldsinstrumenter er i hovedsak eiendelsinstrumenter i ett selskap og gjeld i et annet selskap, eksempelvis utlån. For å avgjøre om instrumentet er et gjeldsinstrument må man vurdere kontantstrømmene som eiendelen genererer. Dette beskrives i standarden som SPPI (Solely Payment of Principles and Intrest). SPPI vurderer de kontraktsfestede betingelsene som gir den finansielle eiendelen rett til, på spesifiserte dager, å motta kontantstrømmer som er utelukkende betaling av avdrag og renter på utestående hovedstol. SPPI skal vurderes individuelt per instrument og i instruments kontraktswaluta.

Definisjon av egenkapitalinstrument fremkommer av IAS 32.11 hvor det står at *«egenkapitalinstrument er enhver kontrakt som uttrykker en residualinteresse i et foretaks eiendeler etter fradrag for alle foretakets forpliktelser»* (IAS 39.11). Egenkapitalinstrumenter måles til virkelig verdi over resultatet. Dette gjelder imidlertid ikke egenkapitalinstrumenter som ikke er holdt for handelsformål. For disse instrumentene kan selskapet velge å måle til virkelig verdi over OCI. Det er viktig å merke seg her at instrumenter som måles over OCI ikke kan reklassifiseres til resultatet ved salg, og vil dermed ikke påvirke resultatet på noe tidspunkt (Madsen, 2015b).

Instrumenter som faller utenfor definisjon av gjeldsinstrumenter og egenkapitalinstrumenter vil være derivater. Derivater skal uten unntak måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Som man ser av figuren over, vil kontantstrømkriteriet være avgjørende for om man kan måle instrumentet til amortisert kost eller virkelig verdi. Dersom instrumentet ikke oppfyller kravene til å være betalinger av avdrag og renter på utestående hovedstol, vil man ikke kunne lande på en måling til amortisert kost.

5.5.2. Vurdering 2 - Forretningsmodellkriteriet

Dersom man faller på konklusjonen om at det finansielle instrumentet er et gjeldsinstrument, må man videre ta stilling til instrumentets forretningsmodell. Her skiller man mellom instrumenter som er holdt med indikasjon på å inndrive kontantstrømmene, eller instrumenter med indikasjon

om å inndrive og selge. Standarden presiserer at man må ta utgangspunkt i forretningsmodellen, slik den er fastsatt av nøkkelpersonene i selskapets ledelse, det vil si hvordan enheten drives og målsetningene som er fastsatt.

Dersom man har som intensjon å holde det finansielle instrumentet kun for inndrivelse av kontraktsfestede kontantstrømmer, skal man måle instrumentet til amortisert kost. Resterende gjeldsinstrumenter skal vurderes til virkelig verdi over OCI, all den tid man ikke velger å benytte seg av virkelig verdi-opsjonen. Vurdering skal gjøres for hvert instrument. Selskap kan med andre ord ha flere forretningsmodeller som de styrer sine finansielle instrumenter etter, eksempelvis en likviditetsportefølje og en handelsportefølje.

Vurderingsfaktorer man må hensynta for om et instrument holdes for salg er blant annet historisk frekvens, tidspunkt og volum på slag. Eksempelvis vil dette si at dersom et selskap opererer under en holder for å inndrive-modell, men selger en del av sine finansielle eiendeler som følge av reduksjon i kredittkvaliteten, må selskapet kunne argumentere for salget var nødvendig og ikke en bevisst kjøp-og-salg-strategi.

5.5.3 Reklassifisering

Som under IAS 39 er hovedregelen i IFRS 9 at reklassifisering ikke er tillatt. Det er imidlertid gitt unntak for reklassifisering som en konsekvens av fundamentale endringer i forretningsmodellen. Denne regelen vil altså gjelde gjeldsinstrumenter, men ikke egenkapitalinstrumenter målt over OCI som jeg var inne på i forrige delkapittel.

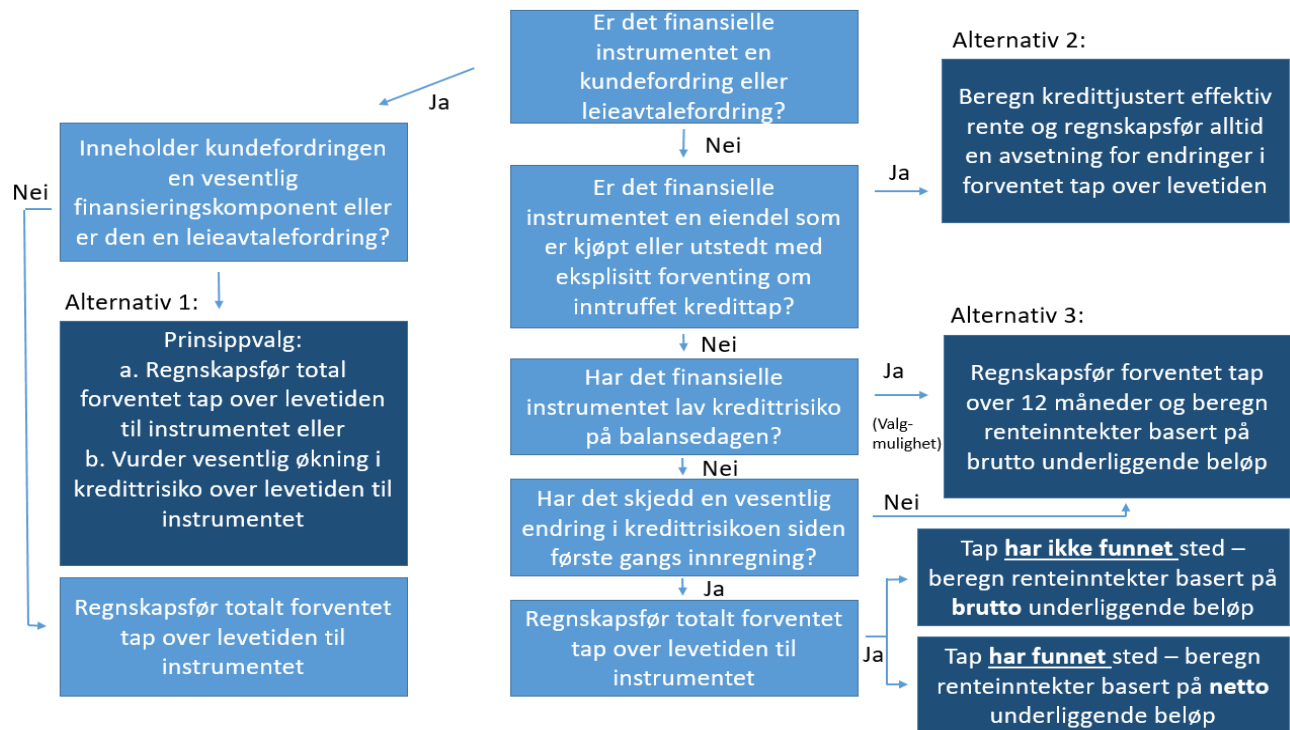
Det er i IFRS 9 stilt strengere notekrav dersom foretaket velger å reklassifisere. I IFRS 7.23B fremkommer det blant annet at man må opplyse om dato for reklassifiseringen, hvilke beløp som er reklassifisert inn i hver kategori, samt gi en forklaring av endring i forretningsmodell, og en kvalitativ forklaring av effekten på regnskapet.

5.2 Nedskrivning etter IFRS 9

Det fremkommer av IFRS 9.5.5.1 hvilke finansielle instrumenter som skal tapsvurderes etter de nye reglene:

- Gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost
- Gjeldsinstrumenter målt til virkelig verdi over OCI
- Kontraktseiere som inngår i virkeområdet IFRS 15 *Inntekter fra kontrakter med kunder*
- Lånetilsagn som *ikke* måler til virkelig verdi over resultatet
- Finansielle garantikontrakter som *ikke* måles til virkelig verdi over resultatet.

Det vil med andre ord tilsi at egenkapitalinstrumenter som omløpsaksjer og anleggsaksjer ikke vil omfattes av nedskrivningsvurderingene etter IFRS 9. Som jeg var inne på i kapittel 3 tilsier dagens standard IAS 39 at forventet tap ikke blir resultatført før tapshendelsen er inntruffet. Under IFRS 9 vil forventet kredittap til instrumentet bli resultatført fra det tidspunkt kredittkvaliteten er verre enn det som var forventet ved førstegangs balanseføring.

Figur 5: overordnet bilde av den nye nedskrivningsmodellen etter IFRS 9 (IASB, 2017, kapittel 3)

Det er to aktuelle særregler tilknyttet nedskrivninger i IFRS 9. Disse er vist i figur 5 som alternativ 1 og alternativ 2. Jeg vil videre i oppgaven kort beskrive de to særreglene, og deretter vil jeg gå nærmere inn på hovedmetoden som er beskrevet under alternativ 3.

5.2.1 Alternativ 1: Den forenklende metoden

Dersom man følger beslutningstreet som er vist i figur 5, er det første man må spørre seg om det finansielle instrumentet er en kundefordring eller en leieavtalefordring. Dersom svaret her er ja, åpner IFRS 9 for noen forenklingsregler. Disse reglene er valgfrie og må derfor ikke følges. Standarden sier imidlertid at dersom forenklingsregelen brukes, må den brukes som et prinsippvalg.

Standardens beskriver hvilke finansielle eiendeler som kan benytte forenklingsreglene. Forenklingen er i hovedsak tilknyttet kundefordringer, men det gis gjennom IFRS 9.5.5.15 også åpning for kontraktseiendeler som har oppstått som følge av transaksjoner som inngår i virkeområdet til IFRS 15 *Inntekter fra kontrakter med kunder*, dersom eiendelen ikke består av en vesentlig finansieringskomponent. Videre er forenklingsreglene også gitt for leieavtalefordringer som inngår i virkeområdet til IAS 17/ IFRS 16.

5.2.2 Alternativ 2: Svekket kredittkvalitet på tidspunkt for anskaffelse

Som vi ser av beslutningstreet i figur 5 er det andre spørsmålet man må stille seg om det finansielle instrumentet er kjøpt med eksplisitt forventning om inntruffet kredittap. Dersom svaret på dette spørsmålet er ja, vil instrumentet komme inn under denne kategorien. I motsetning til alternativ 1, er regelen om svekket kvalitet ved anskaffelse en skal regel. Det vil si at hovedregelen for nedskrivninger ikke kan brukes dersom fordringen hadde eksplisitt forventning om svekket kredittkvalitet ved første gangs balanseføring.

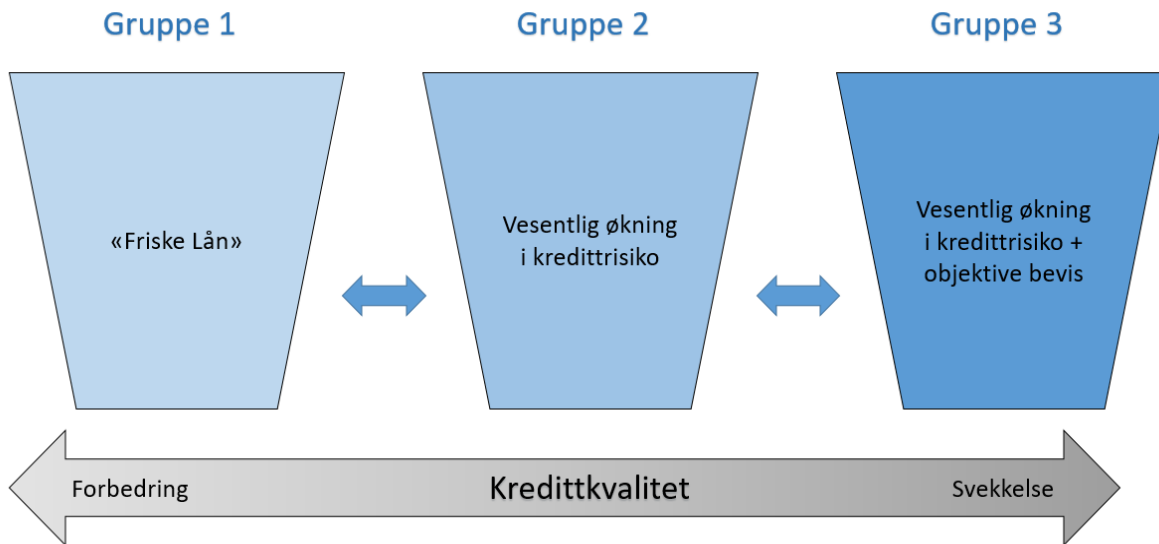
I standarden fremkommer det at forventede kredittap for eiendeler i denne kategorien skal fastsettes ved å diskontere fremtidige forventede kredittap med en kredittjustert effektiv rente. Denne renten fastsettes ved førstegangsinregning. Den kredittjusterte renten beregnes ved å se på forventede kontantstrømmer, fremfor kontraktsfestede kontantstrømmer. Gjennom denne beregningen vil man få frem forskjellen mellom det som utlåner har krav på i henhold til

kontrakt, og det som han faktisk forventer å få igjen. Dette vil tilsvare kredittapet. Denne metoden er også kjent som internrentemetoden.

5.2.3 Alternativ 3: Hovedmodell

Hovedmodellen for tapsavsetninger vil gjelde alle eiendeler som ikke faller inn under særreglene i alternativ 1 og 2. Et foretak skal hver rapporteringsdato foreta en vurdering om kredittrisikoen tilknyttet de finansielle eiendelene har økt vesentlig (Salen & Tronstad, 2017). Kredittrisiko er ikke direkte definert i IFRS 9, men gjennom vedlegg A til IFRS 7. Her fremkommer det at kredittrisiko er risikoen for at en av partene i et finansielt instrument vil påføre den andre parten et finansielt tap ved å ikke kunne innfri sin plikt. Endring i utlånets kredittrisiko tilsvarer endringen i risiko for mislighold over utlånets levetid. Denne endringen måles ved å se på risiko for mislighold ved slutten av regnskapsperioden, sammenlignet med initial risiko for mislighold ved førstegangsinnregning (IFRS 9.5.5.9).

Hovedregelen er at tapsavsetningen skal innregnes basert på forventet kredittap over den finansielle eiendelens levetid (IFRS 9.5.5.3). Med levetiden til det finansielle instrumentet menes den maksimale kontraktsfestede perioden, inkludert kontraktsfestet forlengelsesopsjon. Det er også i denne regelen gitt unntak. Dette gjelder for såkalte friske lån som, hvor det ikke har vært noen endring i kredittrisikoen fra instrumentet ble balanseført første gang. Disse lånene blir omtalt som gruppe 1 lån. Totalt introduserer standarden tre ulike grupper for vurdering av kredittapet.

Figur 6 Gruppering etter IFRS 9.

Gruppe 1

Som hovedregel innregnes alle utlån i gruppe 1. Unntaket er gjennom særregelen beskrevet i alternativ 2, hvor det ved førstegangsinnregning allerede foreligger objektive bevis på tap, og man derfor klassifiserer utlånet direkte inn i gruppe 3. Utlån som blir klassifisert i gruppe 1 blir ofte omtalt som «Friske utlån». Det vil si at kredittkvaliteten tilknyttet utlånet ikke har endret seg siden utlånet kom inn i balansen. Tapsvurderinger for utlån i gruppe 1 gjøres basert på forventet kreditttap de neste 12 månedene. Et viktig poeng er at man i beregningen av nedskrivninger beregner forventet tap det neste året som en andel av forventet tap over levetiden (Salen & Tronstad, 2017).

Gruppe 2

Dersom kredittkvaliteten tilknyttet utlånet forverrer seg vesentlig, vil utlånet forflytte seg til gruppe 2. Hva som anses som vesentlig endring er ikke gitt i standarden, og det er derfor opp til regnskapsprodusenten selv å definere. Veiledningen til IFRS 9 gir en ikke uttømmende oversikt over informasjon som kan være relevant å vurdere når det gjelder endringer i kredittrisikoen. For det første må man se på vesentlige endringer i interne indikatorer som for eksempel kredittmargin for utlånet på balansedagen, sammenlignet med ved førstegangs innregning (IFRS

9.5.5.17). Videre kan endring i pris, eksterne markedsindikatorer og kundens driftsresultat være indikatorer på endring i kredittrisiko.

DNB skriver i sin 3. kvartalsrapport for 2017 at de ser på vesentlig endring i kredittrisiko som en kombinasjon av kvalitative og kvantitative indikatorer (DNB, 2017). De peker på at den viktigste driveren for endring i kredittrisiko er å sammenligne PD for resten av levetiden beregnet på balansedagen, med PD (Probability of default) ved førstegangs innregning. Det tatt i betraktning anser de en endring på 2,5 ganger livstids-PD fra førstegangs innregning å være ansett som en vesentlig endring. SR-Bank har tilsvarende uttalt at de vil betegne vesentlig økning i kredittrisiko som en prosentvis endring i kundens PD (SR-Bank, 2017). Det vil i tillegg være et absoluttnivå hvor kunder med PD over en viss prosent vil bli innregnet i gruppe 2. Hvilke prosenter SR-Bank lander på vil imidlertid ikke bli offentliggjort før første rapport utarbeides etter IFRS 9.

Gruppe 3

Dersom det foreligger objektive bevis på tapshendelser skal utlånet kategoriseres inn i gruppe 3. Standarden gir en oppstilling over observerbare hendelser som indikerer at kredittkvaliteten til det finansielle instrumentet er svekket, og objektive bevis har inntruffet. Dersom en eller flere av disse hendelsene er inntruffet vil det tilsi at det foreligger objektive bevis for at eiendelen har en svekket kredittkvalitet. Da det ikke finnes en norsk oversettelse av IFRS 9 på dette tidspunktet er listen fritt oversatt fra engelsk:

- a. Vesentlige finansielle vanskeligheter hos lånetaker
- b. Kontraktsbrudd som mislighold og manglende betaling
- c. Långiver har, på grunn av låntakers finansielle vanskeligheter, innrømmet kontraktsbetingelser som långiver under andre omstendigheter ikke ville gitt
- d. Det er trolig at låntaker vil gå konkurs eller gjennomføre finansiell omorganisering
- e. Et aktivt marked for eiendelen opphører som følge av finansielle vanskeligheter hos utsteder
- f. Kjøpspris eller emisjonsbeløp inkluderer betydelig rabatt som reflekterer inntrufne kredittap (IFRS 9, appendix A)

Som man ser av punktene over ligner punk a. - e. på hendelser som etter IAS 39 ble betegnet som objektive bevis. Punkt nummer f. er nytt for IFRS 9, og eiendeler som oppfyller dette siste punktet vil falle inn under særregelen som over ble beskrevet i alternativ 2. Dette vil eksempelvis være aktuelt for eiendeler som kjøpes til underkurs. Standarden trekker også frem at dersom det mangler konkrete bevis, tilsier standarden at summen av mange faktorer kan bevise inntruffet kredittap (Madsen, 2015a). Det er viktig å merke seg at høyt kredittrisiko alene ikke indikerer at en finansiell eiendel er utsatt for kredittap.

Beregning av kredittapet i gruppe 3 skal i liket med gruppe 2 måles over hele levetiden til utlånet. Renteberegning i disse to gruppene utføres imidlertid på ulike måter. Effektiv rente i gruppe 3 skal beregnes av netto bokført verdi. Det vil si at man trekker fra nedskrivningen fra det opprinnelige utlånet før man beregner renten. En annen viktig forskjell fra gruppe 1 og 2 er at utlån i gruppe 3 skal vurderes individuelt, alle den tid de anses som vesentlige. Som beskrevet i særregelen i alternativ 2 kan et utlån ved førstegangs innregning bli klassifisert inn i gruppe 3. Dersom lånet starter i denne kategorien kan den imidlertid ikke forflytte seg til gruppe 1 eller 2 på et senere tidspunkt, men vil være i gruppe 3 helt til lånet fraregnes og fjernes fra balansen.

	GRUPPE 1	GRUPPE 2	GRUPPE 3
Beskrivelse	Klassifisering ved førstegangs balanseføring «Friske lån»	Vesentlig økning i kredittrisiko (eller forverring i kredittkvalitet)	Vesentlig økning i kredittrisiko (eller forverring i kredittkvalitet) + objektive bevis på tap
Tapsavsetning	Forventet tap over 12 måneder	Forventet tap over levetiden til instrumentet	Forventet tap over levetiden til instrumentet
Rente-beregning	Effektiv rente basert på brutto bokført verdi	Effektiv rente basert på brutto bokført verdi	Effektiv rente basert på netto bokført verdi

Figur 7 Prinsipiell oversikt over nedskrivninger i IFRS 9

5.2.4 Beregning av kredittap

Uavhengig av om man skal beregne 12 måneders forventet tap eller tap over livstiden til utlånet, stiller IFRS 9 følgende krav til måling av forventet tap:

En enhet skal måle forventet kredittap i et finansielt instrument på en måte som reflekterer

- a) Et nøytralt og sannsynlighetsvektet beløp som er bestemt ved å vurdere en rekke mulige utfall
- b) Tidsverdien av penger
- c) Rimelig og underbygger / dokumenterbar informasjon som er tilgjengelig uten urimelig kostnad eller innsats på balansedagen om historiske hendelser, gjeldende forhold og prediksjoner om fremtidige økonomiske forhold (IFRS 9.5.5.17)

Videre fremkommer det at nedskrivningen skal basere seg på en objektiv og sannsynlighetsvektet analyse av ulike utfall (Deloitte, 2015). Analysen skal basere seg på tilgjengelig og relevant informasjon på tidspunktet for rapportering. Standarden fremlegger ikke noe krav om hvor mange utfall som må analyseres, men det er ikke tillatt å kun basere seg på det mest sannsynlige utfallet.

5.3 Noteopplysninger

Kredittrisikoinformasjonen skal være med på å gjøre regnskapsbrukerne i stand til å forstå effekten av kredittrisiko basert på størrelse, tidspunkt og usikkerhet tilknyttet fremtidige kontantstrømmer. Faneparagrafen i IFRS 7.35B beskriver at man kan oppnå dette ved å gi

- a) Informasjon om enhetens risikostyringspraksiser og hvordan disse henger sammen med regnskapsføringen og måling av forventede kredittap inkludert metoder, antagelser og informasjon som brukes for å måle kredittap
- b) Kvantitativ og kvalitativ informasjon som muliggjør for brukerne av regnskapet å evaluere de beløpene som oppstår i regnskap fra forventede kredittap inkludert endringer i størrelsen på forventet kredittap og årsaken til disse endringene.
- c) Informasjon om enhetens kreditteksponering (i enedeler, utlånsforpliktelser og kredittgarantier) inkludert vesentlige konserntransaksjoner av kredittrisiko (IFRS 7.35B)

5.4 Samarbeid med FASB

Når dagsorden ble satt for IFRS 9, var ett av formålene at standarden skulle øke sannsynligheten for å styrke konvergens med FASB. IASB og den amerikanske standardsettingsorganet satte inn omfattende ressurser for å utvikle et felles sett med regler for finansielle instrumenter, og i høringsutkastet fra 2009 ble det kommunisert at de respektive styrene var innstilt på å jobbe sammen mot en ny standard (Bjørnstadjordet et.al., 2013). Etter en stund ble imidlertid samarbeidet brutt. Grunnen til det var at de to standardsetterne hadde vesentlig ulik tilnærming på blant annet 12-månedersperspektivet som IASB åpner for i sin modell (EY, 2014a). FASB legger i sin modell opp til livstidsperspektiv for alle finansielle eiendeler hvor det ikke foreligger objektive bevis.

6. IFRS 9 i et konseptuelt lys

I dette kapitlet vil jeg gå nærmere inn på hvordan den nye standarden for nedskrivninger av finansielle eiendeler stiller seg i et konseptuelt lys. Jeg vil her se på de ulike trinnene i det konseptuelle rammeverket og se hvordan IFRS 9 tilfredsstiller disse.

6.1 Vurdering i forhold til målsettingen og kvalitetskravene

Som diskutert i kapittel 2 er hovedformålet for rammeverket å gi beslutningsdyktig informasjon til regnskapsbrukerne. Rammeverket definerer primærbrukeren av regnskapet som fremtidige og nåværende investorer, samt långivere. Det er derfor disse som gis størst fokus. De største endringene tilknyttet reguleringen av nedskrivninger, er at det i IFRS 9 ikke må foreligge objektive bevis før man beregnet tapsavsetninger. Dette gjør at forventede fremtidige kreditttap raskere vil bli innregnet i regnskapet, sammenlignet med IAS 39. For brukerne av regnskapet vil det tilsi at de på et tidligere tidspunkt kan justere sine forventinger til fremtidige kontantstrømmer, noe som vil styrke deres beslutningsdyktighet.

Det konseptuelle rammeverket legger vekt på både beslutningsformålet og kontrollformålet. Gjennom økt fokus på fremtidig inntjening vil regnskapets beslutningsformål øke, all den tid regnskapet bedre reflekterer forventinger om fremtiden. Når det gjelder kontrollformålet søker det å si noe om hvordan prestasjonene i den avsluttede perioden har vært. I et regnskap hvor fremtidige kontantstrømmer vektlegges, kan det tenkes at kontrollformålet nedprioriteres. Forventingene til fremtidige inntjening vil imidlertid være påvirket av hvordan fortiden har forspilt seg. Har man eksempelvis jobbet med kundeporteføljen, og jobbet for å innhente kredittsterke kunder, vil dette gjenspeiles i det fremadskuende regnskapet. Kontrollformålet må derav også synes å være hensyntatt.

Ett av de punktene som er blitt mest diskutert tilknyttet den nye standarden, er bruken av 12-månders beregnet tap for utlån som ikke har endret kredittkvalitet etter førstegangs innregning. Dersom man ser på regnskapsbrukerne, er det nærliggende å tro at de er opptatt av fremtidig inntjening over levetiden til den finansielle eiendelen, ikke bare det kommende året. Dersom det foreligger en mulighet for at bankens største kunde går konkurs om tre år, må det anses som sannsynlig at denne informasjonen vil påvirke regnskapsbrukernes beslutninger, uavhengig av

om kunden på balansedagen ses på som frisk. Dette var også ett av punktene som gjorde at FASB og IASB ikke kom frem til en felles reguleringsplattform, hvor FASB jobbet videre med en modell hvor alle utlån nedskrives etter forventet kredittap over levetiden.

6.1.1 Relevans

Et av de grunnleggende kravene for å sikre beslutningsdyktig informasjon er at regnskapsinformasjonen må være relevant. Som jeg var inne på i kapittel 2, vil relevant informasjon tilsi at informasjonen i regnskapet skal være nyttig for at regnskapsbrukerne skal ta de rette beslutningene (for videre presentasjon av kvalitetskravene se kapittel 2).

Når det gjelder regnskapsmessig behandling av gjeldsinstrumenter, vil helt klart fremtidige kontantstrømmer fra utlånene være av interesse for investorene, da denne informasjonen vil si noe om fremtidig inntjening for bankene og eventuelt utbytte og avkastning. For en bruker av regnskapet, som ikke har tilgjengelig detaljert informasjon om hvert enkelt utlån i bankens portefølje, vil det være vanskelig å gjøre seg opp en mening om hvordan fremtidige kontantstrømmer vil bli. Et regnskap som bygger på fremtidige kontantstrømmer, vil i dette tilfellet anses som mer relevant da det i større grad vil reflektere forventinger om fremtidig inntjening.

For brukeren av regnskapet vil det også være avgjørende at notene gir relevant informasjon. Når det gjelder utlån fra banker er mye informasjon underlagt taushetsplikt, da det omhandler sensitiv informasjon om bankens kunder. Noteopplysningene må derfor gjenspeile den informasjonen som ligger til grunn for regnskapet samtidig som det ikke blir for detaljert og spesifikt rundt enkeltkunder. Eksempelvis kan banken ha noen få store kunder, og endring i kredittrisikoen til disse bankene vil gi store utslag på nedskrivningsvurderingene.

6.1.2 Validitet

Et regnskap betegnes som valid dersom informasjonen som presenteres anses å være korrekt, det vil si at informasjonen er fullstendig, nøytral og uten feil. Den nye standarden har i økt grad vektlagt virkelig verdi som måleattributt. Som jeg tidligere har vært inne på, er det ikke et aktivt marked for kjøp og salg av utlån for banker. Dette gjør at det finnes få observerbare

markedspriser som kan indikere virkelig verdi av utlånene, som igjen tilsier at regnskapsprodusentene i større grad må basere seg på estimater i sine beregninger av virkelig verdi.

Punktene over indikerer at det i stor grad vil være skjønn fra regnskapsprodusenten som bestemmer hvilken verdi et utlån blir tildelt. Virkelig verdi-beregningene vil i stor grad basere seg på det IFRS 13 betegner som nivå 3 data. For at regnskapsinformasjonen skal være valid legges det derfor stort press på at regnskapsprodusentene utfører disse beregningene på en tilstrekkelig måte.

6.1.3 Forsterkede kvalitetskrav

Sammenlignbarhet

Som nevnt i delkapittelet over, vil de nye reglene indikere større bruk av estimater hvor det i stor grad vil være skjønn fra regnskapsprodusenten som avgjør hvilken verdi utlånet blir tildelt. Isolert sett kan det tenkes at dette vil medføre mindre sammenlignbare regnskap mellom bankene (Madsen, 2014).

For det første vil det være opp til den enkelte regnskapsprodusent hvordan de definerer vesentlig endring i kredittrisiko. Denne definisjonen vil gi utslag for om gjeldsinstrumentets kredittap vil beregnes basert på 12-måneders modellen, eller over levetiden til instrumentet. Hoppet som vil være mellom gruppe 1 og gruppe 2 har fått kallenavnet *klippeeffekten*. Med det menes at nedskrivningsreglene etter IFRS 9 medfører en klippeeffekt i betydning av at utlån som går fra gruppe 1 til gruppe 2 vil medføre betydelig endring i nedskrivning. Ved en vesentlig økning i kredittrisikoen oppstår en dobbelteffekt ved at både risikoen for tap øker, samtidig som beregningen av nedskrivningen utvides til hele levetiden til utlånet (Madsen, 2015a). I en nedgangskonjunktur vil antallet som faller inn under gruppe 2 øke, på samme tid som størrelsen på de enkelte nedskrivningene blir større. I oppgangstider vil reverseringene øke tilsvarende. Vurderingen om endringen i kredittrisiko er vesentlig eller ikke, vil derav bli et sentralt spørsmål for størrelsen på nedskrivningene. Mye av kritikken tilknyttet IAS 39 var som tidligere diskutert at standarden la opp til for lite nedskrivninger i gode tider, og for store nedskrivninger i dårlige

tider som blant annet viste seg under finanskrisen. Klippeeffekten etter IFRS 9 har mange likhetstrekk med dette problemet.

For det andre er det stor grad av skjønn tilknyttet beregningen av forventet kredittap over levetiden til instrumentet. Ved beregning av fremtidige kontantstrømmer er det flere faktorer som vil være avgjørende for hvordan beregningene blir. Madsen (2014) trekker frem at man for å beregne virkelig verdi av et utlån må vurdere fem faktorer:

- Markedsrenten og eventuelle endringer i denne.
- Kredittrisikopremien og eventuelle endringer
- Endringer i kredittrisikoen
- Bankens rentemargin
- Verdien av underliggende pant/sikkerhetsstillelse og eventuelle andre covenants (Madsen, 2014)

Alle de fem punktene over vil være opp til hver enkelt regnskapsprodusent å bedømme, og det er nærliggende å tro at produsentene vil ha noe ulik oppfatning og derav ulike beregninger. De innskjerpede kravene til noteopplysninger under IFRS 9 er ment som en forsikring om at regnskapsbrukerne får den informasjonen som er nødvendig for å gjøre seg opp en mening om vurderingene som er tatt i estimatberegningen. Det kan likevel stilles spørsmålstejn ved om dette er nok for å gjøre regnskapsleseren i stand til å bedømme de ulike valgene som er gjort.

Forståelighet

Regnskapet handler til syvende og sist om kommunikasjon og beslutningsnytte for interne og eksterne brukere. Sentralt i dette ligger det at regnskapet kommuniseres på en måte som mottakeren forstår. IASB trekker i det konseptuelle rammeverket frem at primærbrukerne av regnskapet både må forventes å ha evne og vilje til å sette seg inn i den finansielle informasjonen (Kvifte & Johansen, 2008a). Økt bruk av nivå 3 data i regnskapsrapportering krever at regnskapsbrukeren har høy forståelse av selskapene og hvilke risikoer som er tilknyttet rapporteringen. EY (2005) mener at kravet om forståelighet har blitt ignorert i prosessen som har ført til virkelig verdiberegninger etter nivå 3 tillates.

6.2 Definisjoner og regnskapsføring

For at innregning kan skje i henhold til det konseptuelle rammeverket, må posten oppfylle definisjonene for eiendeler og gjeld. Som jeg var inne på i kapittel 2 stiller IASB tre krav som må være oppfylt for at en post skal kunne balanseføres:

1. Posten må tilfredsstill definisjonen av eiendeler og gjeld.
2. De fremtidige økonomiske fordelene/oppofrelsene må være sannsynlige
3. Posten må kunne måles pålitelig.

Hva gjelder definisjonen av eiendel, må gjeldsinstrumentene anses å oppfylle denne. Eiendel er definert som en ressurs kontrollert av foretaket som følge av en tidligere hendelse, hvor fremtidige økonomiske fordeler forventes å tilflyte foretaket (IASB 1989). Gjeldsinstrumentene har fremtidige økonomiske fortjenester i form av nedbetalinger og renter. Videre har bankene kontroll i form av låneavtaler som tilsier at banken eier utlånet. Til slutt er det et resultat av en tidligere hendelse, altså utbetalingen av lånet.

De fremtidige økonomiske fordelene må være sannsynlige. Dette hensyntar IFRS 9 med at man i beregningen av fremtidig inntjening skal sannsynlighetsvekter de ulike scenarioene. Beløpet som fremkommer i balansen vil derfor være vektet ut fra sannsynlighet for at de inntreffer.

Det siste punktet for å kunne balanseføre, er at posten må kunne måles pålitelig. Her vil man igjen komme inn på vurderingene som gjøres tilknyttet virkelig verdi.

6.3 Måling

I dagens standard, IAS 39, slås det implisitt fast at det ved førstegangsinnregning er måling til virkelig verdi som er hovedregelen. Denne tankegangen er videreført til IFRS 9. Ut over dette virker ikke IASB å ha en foretrukket målemetode, men prefererer ulike typer måling for ulike type instrumenter. Dette er i tråd med det konseptuelle rammeverket hvor det fremkommer at det ikke er noen preferert måleattributt.

Det er imidlertid flere faktorer som peker mot at IASB foretrekker måling av finansielle instrumenter til virkelig verdi. For det første gis det både i IAS 39 og IFRS 9 mulighet til å

benytte en virkelig verdi-opsjon i tilfeller hvor man etter hovedreglene skal måle til amortisert kost. Denne opsjonen innebærer som jeg tidligere har vært inne på at man i visse tilfeller kan øremerke finansielle instrumenter til virkelig verdi-måling fremfor måling til amortisert kost. En tilsvarende opsjon er ikke gitt andre veien, og der foreligger derav en asymmetrisk behandling av de to måleattributtene.

For det andre bryter standarden med tidligere utgitte standarder med tanke på bruk av virkelig verdi ved førstegangsinnregning. I IAS 38 - *immaterielle eiendeler* fremkommer det blant annet at man ved førstegangsinnregning skal benytte anskaffelseskost. Tilsvarende regulering finner man i IAS 16 tilknyttet driftsmidler. Selv om dette i praksis ikke har stor betydning, all den tid virkelig verdi og anskaffelseskost ofte er sammenfallende på kjøpstidspunktet, heller det mot en alternativ behandling av finansielle instrumenter sammenlignet med andre poster på eiendelssiden.

Det kommer også frem i diskusjonsnotatet *Reducing Compelity in Reporting Finansial Instruments* at et langsiktig mål for standardsettingen er at alle finansielle instrumenter måles med samme måleattributt (IASB, 2008). Standardsetterne uttalte i denne sammenheng at virkelig verdi synes å være det eneste måleattributtet som passet til alle finansielle instrumenter (Mourik & Walton, 2014). Et slikt utsagn tyder klart på at IASB har utpekt virkelig verdi som sin foretrukne målemetoden.

Favoriseringen av virkelig verdi kan synes å være i strid med det konseptuelle rammeverket, hvor utgangspunktet er at det ikke foreligger noen preferanser tilknyttet de ulike målemetodene. Videre vil en slik favorisering av virkelig verdi i reguleringen helle mot en mer regelbasert tilnærming, fremfor en prinsippbasert tilnærming som standarden ønsker å være. Dette basert på at man gir lite spillerom for de andre måleattributtene, men regelstyrer finansielle instrumenter til å måles til virkelig verdi.

Hendelser etter rapporteringsperioden

Et siste spørsmål som er blitt diskutert tilknyttet den nye standarden, er om IFRS 9 er i konflikt med kravene i IAS 10 *Hendelser etter rapporteringsperioden*.

I IAS 10 skilles det mellom to typer hendelser:

1. Hendelser som gir kunnskap om forhold som forelå ved slutten av rapporteringsperioden.
2. Hendelser som vedrører forhold som oppsto etter rapporteringsperioden.

Det første punktet beskriver hendelser som man skal hensynta i rapporteringen, mens det andre punktet vil være hendelser som det ikke skal tas hensyn til i rapporteringen. Spørsmålet blir derfor om man i estimering av kredittap over levetiden skal hensynta hendelser som har skjedd mellom balansedagen og rapporteringsdagen. Implementeringsgruppen diskuterte temaet i et høringsmøte og kom frem til at forventet kredittap skal basere seg på informasjon som foreligger på balansedagen (IFRS Foundation, 2015)

7. Illustrasjon

Formålet med dette kapittelet er å illustrere mulige konsekvenser av implementering nedskrivningsreglene i IFRS 9. Per utgangen av 2017 er ikke IFRS 9 implementert enda, og det man vet derfor ikke hvordan de nye reglene vil slå ut. For å få frem forskjellene som er i reguleringen etter IAS 39 og IFRS 9 vil det bli presentert et eksempel med en fiktiv bank. Regnskapet vil så bli presentert etter reglene IAS 39, IFRS 9 og til slutt ut fra det konseptuelle rammeverket.

Bank 123 AS

Åpningsbalanse 01.01.0X	
Eiendeler	Egenkapital og gjeld
Utlån: 4 mill	Egenkapital: 2 mill
	Innskudd fra kunder: 2 mill

Tabell 3 Åpningsbalanse Bank 123 AS

Bank 123 AS er nystiftet og har utarbeidet en åpningsbalanse per 01. januar 201x. Utlånsporteføljen består av fire utlån. Alle lånene har løpetid på 5 år og årlig rente på 5%.

Utlån 1: Dette utlånet er til en kunde som gjør det bra. Ved utgangen av året har kunden betalt renter og avdrag som avtalt, og regnskapsrapporter fra kunden viser at han går med overskudd og har god likviditet. Bank 123s regnskapsavdeling har beregnet forventet tap de neste 12 månedene til 5', mens forventet tap over levetiden er beregnet til 8'. Regnskapsavdelingen har da sett på tre mulige scenarier som de har vektet ut fra hvor sannsynlig de er.

Amortisert kost for utlånet er 800' (innregningsverdi på 1000' – årets avdrag på 200')

Utlån 2: I oktober 0X får banken vite at daglig leder tidligere har vært med på tre konkurser, og bankens kundeansvarlig har problemer med å komme i kontakt med ledelsen. Selskapet har ved utgangen av år 0X ikke noen ordreservert, og foreløpig resultat viser underskudd. Det viser seg også at eierne ikke har mulighet til å tilføre likviditet. Selskapet har imidlertid betalt renter og

avdrag som avtalt gjennom året. Regnskapsavdelingen har også her sett på mulig utfall og kommet frem til at forventet tap over levetiden er på 100'.

Amortisert kost for utlånet er tilsvarende som for utlån 1 (800').

Utlån 3: Halvveis i år 0X viser det seg at denne kunden har mottatt et erstatningskrav om å betale x antall millioner til et annet selskap. Det er store finansielle problemer hos kunden, og det er overveiende sannsynlighet at kunden vil gå konkurs neste år. Banken har imidlertid sikret seg pant i selskapets eiendeler. Eiendelene forventer de å få solgt til 350' ved konkursen. Dette tilsvarer en nåverdi på 327'.

Utlån 4: Formålet med dette utlånet er å holde det i 3-4 år for så å selge det. Ikke noen endring i kredittrisiko i løpet av året, og kunden betaler renter og avdrag som avtalt. Regnskapsavdelingen har foretatt en virkelig verdi-beregning av lånet som gir en virkelig verdi på 688'.

	IAS 39	IFRS 9	Konseptuelle rammeverk
Utlån 1	800'	795'	792'
Utlån 2	800'	700'	700'
Utlån 3	327'	327'	327'
Utlån 4	800'	688'	688'
NETTO UTLÅN	2 727	2 510	2 507

Tabell 4 Måling ut fra aktuelle standarder

Illustrasjon av regnskapsmessig behandling av nedskrivninger etter IAS 39

Utlån 1: Etter IAS 39 skal utlån som hovedregel balanseføres til amortisert kost. Som jeg var inne på i kapittel 3 er amortisert kost definert i IAS 39.9 som det beløp som den finansielle eiendelen måles til ved førstegangsinnregning, minus tilbakebetalinger på hovedstol justert for kumulativ amortisering. I dette tilfellet vil amortisert kost være 800'.

Utlån 2: I utlån nummer 2 er det forverret kredittrisiko tilknyttet lånet. Det foreligger imidlertid ikke noen objektive bevis på verdifall og det blir derfor ikke ført noen nedskrivning. Følgelig balanseføres utlån 2 til amortisert kost på 800'.

Utlån 3: I utlån 3 foreligger det objektive bevis. Etter IAS 39.59 skal det derfor beregnes nedskrivninger. I henhold til IAS 39. 63 beregnes nedskrivningene som forskjellen mellom den balanseførte verdien og nåverdien av de estimerte fremtidige kontantstrømmene. Beskrevet over vil nåverdien av sikkerheten være 327' som vil være balanseført verdi. Nedskrivningen på 473' føres mot resultatet.

Utlån 4: Etter IAS 39 skal finansielle eiendeler som er tilgjengelige for salg, eller er øremerket for salg, måles til virkelig verdi. Som beskrevet over er hensikten med dette utlånet pt. å holde det noen år for så å selge om ca 3-4 år. Bankens profil er å holde slike lån over en periode for så å selge. Eksempelvis ser man at bankene holder gode lån en periode og så selger de over til egne boligkreditt-selskaper. Ettersom intensjonen på balansedagen er å holde utlånet på kort sikt, skal det etter IAS 39 måles til amortisert kost på 800'.

Balansen etter IAS 39 blir da som følger:

Resultat	Balanse
Renteinntekter: 200	Netto utlån: 2 727'
Nedskrivninger: -473	Bank: 1 000'
Årsresultat: -272'	Sum Eiendeler: 3 727'
	Egenkapital 1 727'
	Innskudd fra kunder: 2 000'
	Sum EK og Gjeld: 3 727'

Tabell 5. Bank 123 AS resultatregnskap etter IAS 39

Illustrasjon av regnskapsmessig behandling av nedskrivninger etter IFRS 9

Utlån 1: Det første utlånet er beskrevet som et «friskt utlån» hvor det ikke har vært noen forverring i kredittrisikoen etter at utlånet er innregnet i balansen. Man vil med det havne i det IFRS 9 klassifiserer som gruppe 1. Utlånet er også tenkt å holdes til forfall, og man havner derav

på at utlånet etter IFRS 9 skal måles til amortisert kost, tilsvarende som etter IAS 39. Utlånet må likevel testes for nedskrivning, og bankens regnskapsavdeling har kommet frem til et forventet tap på 5' de neste 12 månedene. Dette må således tas til nedskrivning i år 0X.

Utlån 2: For dette utlånet har det skjedd hendelser som indikerer at kredittrisikoen er forverret, men det foreligger ikke objektive bevis ennå. Om det har vært vesentlig forverring i kredittrisikoen må vurderes ut fra retningslinjene til Bank 123 AS og hva de har definert som vesentlig forverring. Dersom vi i dette tilfellet sier at endringen har vært vesentlig, skal lånet nedskrives ut fra forventet tap over levetiden. Regnskapsavdelingen har beregnet forventet tap på 100' og utlånets nettoverdi ved årsslutt vil derav være 700'.

Utlån 3: Tilknyttet dette utlånet foreligger det objektive bevis etter IFRS 9, og lånet havner i så måte under gruppe 3. Regnskapsmessig behandling vil bli tilsvarende som under IAS 39.

Utlån 4: Det fremkommer av teksten at utlån 4 er ment å selges etter hvert. IFRS 9 åpner for at når selskapets ledelse øremerket utlånet som holdt for salg skal det regnskapsførers til virkelig verdi. Verdiendringen som her har vært siden førstegangsinnregning skal føre over det utvidede resultatet.

Resultat	Balanse
Renteinntekter: 200'	Utlån: 2 510'
Nedskrivninger: -578'	Bank: 1 000'
Årsresultat: -378'	Sum Eiendeler: 3 510'
	Egenkapital 1 622'
	OCI: -112'
	Innskudd fra kunder: 2 000'
	Sum EK og Gjeld: 3 510'

Tabell 6 Bank 123 AS resultatregnskap etter IFRS 9.

Illustrasjon av regnskapsmessig behandling etter IASBs konseptuelle rammeverk

Når det gjelder finansielle instrumenter, er dette som tidligere nevnt et komplekst tema hvor det har vært utfordrende for IASB og finne fellers regler, også når man ser det opp mot det konseptuelle rammeverket. Den grunnleggende målsetningen til rammeverket er å gi beslutningsnyttig informasjon for regnskapsbrukeren, og da primært långivere og investorer. En regnskapsstandard som skal regulere finansielle instrumenter må derfor gjenspeile dette. For en beslutningstaker vil det klart være en fordel at forventinger om fremtidige kontantstrømmer er reflektert i regnskapet. Når det gjelder fremtiden vil en investor og långiver være opptatt av hele levetiden til utlånet, ikke bare det kommende året.

Utlån 1: Det konseptuelle rammeverket gir ikke noe hierarki på hvilke måleattributter som er mest korrekt, men viser til at det må vurderes i hvert enkelt tilfelle hvilken måling som gir det mest rettviseende bilde. Når det gjelder utlån nummer 1 er hensikten å holde utlånet til forfall. Hvilken verdi utlånet har i markedet vil i så måte ikke være så interessant, da det ikke foreligger intensjon om å selge det. Utlånet balanseføres ved førstegangs innregning til virkelig verdi, som gjenspeiler nåverdien av fremtidige kontantstrømmer. Da kontantstrømmene tilknyttet utlån i stor grad er fastsatte ved førstegangsinnregning, vil et utlån mest sannsynlig aldri få en verdi over dette. Når så et utlån testes for nedskrivningsbehov ser man på forventede kontantstrømmer er lavere enn det som er i opprinnelig betalingsplan. Dersom det er det, vil utlånet nedskrives til denne verdien. Det er derfor nærliggende å tro at utlånets virkelige verdi og amortisert kost er sammenfallende. Balanseført verdi av utlånet blir derav 792'.

Utlån 2: For utlån nummer 2 foreligger det indikatorer på at utlånets fremtidige kontantstrømmer vil bli lavere enn først forventet. Dette bør i henhold til det konseptuelle rammeverket gjenspeiles i regnskapet, slik at regnskapsbrukerne er klar over det når de skal ta sine beslutninger. Utlånets balanseførte verdi blir derav nedskrevet til 700.

Utlån 3: Dette utlånet vil mest sannsynlig gå konkurs, noe som må kommuniseres til regnskapsbrukeren. Korrekt regnskapsmessig verdi blir derfor 327'.

Utlån 4: For utlån nummer 4 er hensikten å selge det med tiden. Dette vil imidlertid ikke skje før om noen år, og spørsmålet blir derfor denne intensjonen bør hensyntas i regnskapet. Dette vil tilsa at dette utlånet får en særbehandling fra de andre utlånene. Ut fra det konseptuelle rammeverket skal man se på den målingen som gir det mest rettviseende bilde på den finansielle situasjonen. Dersom det viser seg at man historisk har solgt denne type lån, vil nok måling til virkelig verdi være det som gir den beste beslutningsnyten for regnskapsbrukeren.

Resultat	Balanse
Renteinntekter: 200'	Utlån: 2 507'
Nedskrivninger: -581'	Bank: 1 000'
Årsresultat: -381'	Sum Eiendeler: 3 507
	Egenkapital 1 619'
	OCI: -112'
	Innskudd fra kunder: 2 000'
	Sum EK og Gjeld: 3 510'

Tabell 7. Bank 123 AS resultatregnskap etter IASBs konseptuelle rammeverk

8. Konklusjon

Svar på problemstillingen

For noen selskap innen bank og finans vil implementering av IFRS 9 være den største regnskapsmessige omleggingen siden IFRS ble implementert (EY, 2014b). Denne oppgaven har søkt å gi svar på om den nye regnskapsstandarden gir en bedre presentasjon av nedskrivninger. Gjennom diskusjonen har det blitt vist at IFRS 9 langt på vei har svart på kritikken som har vært tilknyttet dagens standard, IAS 39. Særlig gjelder det kritikken om at IAS har tatt for lite og for sene nedskrivninger. Det illustrerende eksempelet har blant annet vist at den nye standarden vil øke nedskrivningene sammenlignet med dagens standard. Dette stemmer også med forventningene som er blant bankene selv (EBA, 2016).

Når det gjelder hvordan den nye standarden er i forhold til IASBs konseptuelle rammeverk, er det blitt pekt på noen forhold hvor den nye standarden bryter med rammeverket. Dette gjelder i hovedsak tilknyttet muligheten for 12-måneders forventet kredittap for finansielle eiendeler hvor det ikke har vært endring i kredittrisikoen siden førstegangs innregning.

Forslag til oppgaver

Ved utarbeidelse av denne oppgaven er ikke IFRS 9 implementert, og man vet derfor ikke svaret på hvordan den nye standarden vil slå ut for bankenes rapportering. En interessant problemstilling ville vært å se på forventningene mange har til standarden, og hvordan disse samsvarer med første rapportering etter den nye standarden.

European Banking Authority har utført en undersøkelse hvor de spurte utvalgte banker om hvordan de trodde implementering av IFRS 9 ville påvirke kjernekapitalen. Konklusjonen fra undersøkelsen var at bankene forventet nedgang i kjernekapital på 59 basispunkter og kjernekapital på 45 basispunkter (EBA, 2016). Dette samsvarer med forventningene som blant annet Deloitte (2016) har kartlagt, ved at bankene forventer at IFRS 9 vil føre til økte nedskrivninger og derav lavere egenkapital. En interessant problemstilling ville vært å se hvordan implementeringen av IFRS 9 påvirket kapitalkravene i banksektoren, og hvordan bankene løser utfordringen med å eventuelt innhente ytterligere kapital.

9. Litteraturliste

Aamo, B. S., (2010) *Utviklingen i regnskapsreglene i lys av finanskrisen*. Regnskap og revisjon 6/2010.

Bjørnstadjordet, A., Jensen, R., Kamp, B., Schwencke, H. R., Skisland, B. (2013), *Finansielle instrumenter - regnskapsmessig behandling innenfor GRS, IFRS og IFRS for SMEs*. Oslo. Revisorforeningen.

Deloitte, (2015). *Ny tapsmodell i IFRS 9: Hva nå?*. Hentet 14.10.2017

Tilgjengelig fra: <https://www2.deloitte.com/no/no/pages/audit/articles/ny-tapsmodell-i-ifs-9.html>

Deloitte. (2016). *IFRS 9 - Financial Instruments* Hentet 14.10.17 fra

<http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs9>

DNB (2017). *Third Quarter report 2017*. Hentet 05.11.2017 fra

file:///C:/Users/NO006965/Downloads/Quarterly_Report_DNB_Group_3Q17.pdf

Elling, J. (2012). *Finansiell rapportering – teori og regulering*. København: Gjellerup/Gads Forlag.

Europakommisjonen (2002). Pressemelding av 7. juni 2002. *Agreement on International Accounting Standards will help investors and boost business in EU*. Hentet 01.10.17 fra:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/827&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

European Banking Authority (2016), *Reports on results from the EBA impact assessment of IFRS 9*. Hentet 14.10.2017 fra

<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1360107/EBA+Report+on+impact+assessment+of+IFRS9>

EY. (2005). *How Fair is Fair Value?* Ernst & Young.

- EY. (2011). *IFRS i Norge: Tema og Bransjeartikler*. 6. utg. Oslo, Universitetsforlaget.
- EY. (2014a). *Impairment of financial instruments under IFRS 9. Applying IFRS*. Hentet 16.10.17 fra [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf)
- EY (2014b) *Regnskapsnyheter desember 2014 - IFRS 9 Financial Instruments*. Hentet 16.10.17 fra <http://www.ey.com/no/no/services/assurance/act-ey-regnskapsnyheter-des-2014-ifs-9-financial-instruments>
- EY (2016) *International GAAP 2016 generally accepted Accounting Practice under international Financial Reporting Standards*. London
- IASB (1989). *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements*. London. International Accounting Standards Committee.
- IASB (2007). *International Financial Reporting Standards (IFRSs) including International Accounting Standards (IASs) and Interpretations as at 1 January 2007*. London: International Accounting Standards Committee Foundation.
- IASB. (2008). *Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments*. London: IASB. Hentet 16.10.17 fra http://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage?cid=1175801856157&acceptedDisclaimer=true
- IASB. (2010). *The Conceptual Framework for Financial Reporting*. London: International Accounting Standards Committee Foundation.
- IASB. (2014). *IFRS Standard 9 – Financial Instruments*. Hentet 05.11.2017 fra <http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx>
- IASB. (2017). *IFRS Standards: Part B*. London: IASB

IFRS Foundation. (2015). *Forecasts of future economic conditions*. Hentet 17.10.2017 fra <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/April/AP%202.final.pdf>

Ijiri, Y. (1983) *On the Accounting-Based Conceptual Framework of Accounting*. Journal of Accounting and Public Policy, (summer), 75 - 82.

Kvifte, S.S. (2004) *Konseptuelle rammeverk for regnskap*, Oslo, DnR forlaget.

Kvifte, S. S. og Johnsen, A. (2008a) *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utgave), Oslo, Den norske Revisorforenings forlag

Kvifte, S.S. og Tofteland, A. (2008b) *God regnskapskikk og IFRS*, Bergen, Fagbokforlaget.

Langli, J. C. og Tellefsen, J. T. (2010). *Årsregnskapet*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Madsen, R. (2014) *IFRS i Norge. Bransje og temaartikler*. (7. Utgave). Ernst & Young AS.

Madsen, R. (2015a) *Ny IFRS for finansielle Instrumenter*. Magma 1/2015.

Madsen, R (2015b) *Klassifisering og måling av finansielle instrumenter*. Regnskap og revisjon 2/2015

Mamelund, E. (2008). *Profesjonell skjønnsutøvelse: Virkelig verdi og andre usikre regnskapsestimater i IFRS*. Revisjon og Regnskap (4 og 5).

Mourik, C. V., Walton, P. (2014). *The routledge Companion to Accounting, Reporting and Regulation*. Routledge Taylor & Francis Group. New York.

Pedersen, Stian. (2016) Bankene forventer økte nedskrivninger og mer volatile resultater som følge av IFRS 9. Hentet 01.11.2017 fra <http://blogg.pwc.no/finansbloggen/bankene-forventer>

Pettersen, Lars I. (2009) *Finansielle instrumenter - nye regler på vei*. Regnskap og Revisjon 6/2009

Revisorforeningen (2008), *Internasjonale regnskapsstandarder - en presentasjon av IFRS* (3. utgave), Oslo, Den Norske Revisorforening forlag.

Salen, T., Tronstad, C., *IFRS 9 - Finansielle Instrumetner* Hentet 17.10.17 fra
<https://www.rsm.global/norway/nb/news/ifrs-9-finansielle-instrumenter>

SR-Bank (2017). *IFRS og finansbransjen*. Forelesning Universitetet i Stavanger. Hentet fra forelesningsnotat.

Stenheim, T. (2008) *Virkelig verdi - et utfordrende måleattributt*. Magma, 2/2008.

Stenheim, T., Sundkvist, S.H., Opsahl, A. (2017) *Hva menes med regnskapskvalitet?*, Magma 1/2017

Wik, R. og Melle, F. (2001). *Hva betyr utviklingen av IAS for norske foretak?* Magma 6/2001.